
Vammaispalvelulain (675/2023) mukaiset palvelut ja tukitoimet

Erityishuollon antaminen (519/1977)

Saara Tavi, sosiaalipalvelujen toimialajohtaja
päättös 5.3.2025 § 20

5.3.2025

Sisällys

1	Vammaispalvelun myöntämisen yleiset periaatteet	3
1.1	Vammainen henkilö	3
1.2	Palvelujen järjestämisvelvollisuus	4
1.3	Vammaispalveluista perittävät maksut	5
1.4	Palvelujen hakeminen	5
1.5	Omatyöntekijä	6
1.6	Palvelutarpeen arviointi ja selvittäminen sekä asiakassuunnitelman laatiminen	7
1.7	Asiakkaan osallisuuden tukeminen	8
1.8	Päätöksenteko ja muutoksenhaku	9
2	ERITYISEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUDEN PIIRIIN KUULUVAT PALVELUT	10
2.1	Valmennus	10
2.2	Erityinen osallisuuden tuki	13
2.3	Tuettu päätöksenteko	14
2.4	Vaativa moniammatillinen tuki	16
2.4.1	Vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä	17
2.4.2	Vaativan moniammatillisen tuen yksiköt	18
2.5	Asumisen tuki	18
2.6	Lapsen asumisen tuki	20
2.7	Esteettömän asumisen tuki	20
2.7.1	Asunnon muutostyöt	21
2.7.2	Esteiden poistaminen asunnon välittömästä ympäristöstä	25
2.7.3	Esteettömän asumisen mahdollistavat välineet ja muut tekniset ratkaisut	25
2.8	Lyhytaikainen huolenpito	26
2.9	Päivätoiminta ja kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta	27
2.9.1	Päivätoiminta	27
2.9.2	Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta	28
2.10	Liikkumisen tuki	29
2.10.1	Liikkumisen tukena myönnettävät matkat	30
2.10.2	Liikkumisen tuen toteuttamistavat	31
2.10.3	Liikkumisen tuen alueellinen laajuus	34

2.11	Taloudellinen tuki hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle	35
3	MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET	36
3.1	Taloudellinen tuki.....	36
3.1.1	Korvaus auton hankintaan ja auton muutostyöt	37
3.1.2	Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet	38
3.2	Muut palvelut ja tukitoimet	38
4	ERITYISHUOLTO	39
4.1.1	Erityshuoltoon oikeutettu ja erityishuollon sisältö	39
4.1.2	Päätöksiä tekevä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä (PÄTEVÄ)	40
4.1.3	Tahdosta riippumaton erityishuolto	41
5	PALVELUN HANKINTAAN LIITTYVIÄ PERIAATTEITA.....	43

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Soveltamisohjeen käyttäjälle

Vammaisille henkilöille annettavista palveluista säädetään vammaispalvelulaissa (675/2023). Lisäksi asiakkailta on voimassa vielä siirtymäajalla (korkeintaan vuoden 2027 loppuun) vanhan vammaispalvelulain (380/1987) sekä kehitysvammaisten erityishuoltolain (519/1977) mukaisia palveluja. Uutta vammaispalvelulakia sovelletaan 1.1.2025 alkaen saapuneisiin hakemuksiin. Tätä ennen saapuneet hakemukset käsitellään vanhojen lakien mukaan ellei asiakkaan kanssa muuta sovita. Myös vanhojen lakien mukaisista päätöksistä tehdyt oikaisuvaatimukset ja valitukset käsitellään ko. lakien mukaisesti.

Nämä soveltamisohjeet on tarkoitettu täydentämään ja tarkentamaan vammaispalvelulain ja THL:n Vammaispalvelujen käsikirjan (<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/ajankohtaista/uusi-vammaispalvelulaki>) ohjeita. Soveltamisohjeiden avulla varmistetaan yhdenmukaiset palvelujen myöntämiskäytännöt Etelä-Savon hyvinvointialueella. Soveltamisohje on tarkoitettu viranhaltijoille sitovaksi käyttöohjeeksi. Ohjeita ei kuitenkaan voi käyttää yksinomaisten päätöksen perusteluina, vaan päätökset tulee aina perustella lain asianmukaisilla kohdilla. Soveltamisohje ei rajoita viranhaltijoiden yksilökohtaista arviointia ja harkintaa, koska palveluja ja tukitoimia myönnettäessä tulee aina huomioida asiakkaiden yksilölliset tarpeet. Vammaispalvelulaissa säädetään vammaisille tarkoitetuista subjektiivisista oikeuksista ja kaikille vammaisille tarkoitetuista määrärahasidonnaisista palveluista ja tukitoimista. Jokaisen palvelun kohdalla määritellään asiakkaan oikeus ko. palveluun ja mahdollisuus palvelutarpeeseen vastaamiseen ensisijaisesti yleislakien perusteella.

Tämän soveltamisohjeen lisäksi Etelä-Savon hyvinvointialueella on erilliset soveltamisohjeet henkilökohtaisesta avusta ja omaishoidon tuesta.

1 Vammaispalvelun myöntämisen yleiset periaatteet

1.1 Vammainen henkilö

Vammaispalvelulakia sovelletaan henkilöön (vammainen henkilö), jonka:

1. vamman tai sairauden aiheuttama fyysinen, kognitiivinen, psyykinen, sosiaalinen tai aisteihin liittyvä toimintarajoite on *pitkäaikainen tai pysyvä*;
2. vamma tai sairaus yhdessä yhteiskunnassa esiintyvien esteiden kanssa estää osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa; ja
3. itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää *välttämättä* tämän lain mukaisia palveluita.

Yleensä pitkäaikaisena pidetään toimintarajoitetta, joka on kestoaltaan yli vuoden mittainen tai kyseessä on vamma tai sairaus, joka etenee siten, että toimintarajoitteen vuoksi on palveluja saatava viiveettä. Mikäli toimintarajoite on selkeästi tilapäinen ja ohi menevä vaikkakin kestoaltaan yli vuoden, asiakasta ei voi pitää vammaispalvelulain tarkoittamana vammaisena henkilönä. Yhdenvertaista osallistumista arvioitaessa verrataan asiakkaan toimintakykyä ja tuen ja avun tarvetta samassa elämänvaiheessa ja samankaltaisessa elämäntilanteessa olevaan vammattomaan henkilöön. Palvelujen tulee olla välttämättömiä.

1.2 Palvelujen järjestämisvelvollisuus

Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina, kuin hyvinvointialueella esiintyvä tarve edellyttää. *Vaikka henkilö täyttäisi kaikki vammaisen henkilön määritelmässä mainitut edellytykset, vammaispalvelulain mukaisia palveluja järjestetään vain, jos ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä.* Vammaispalvelulaki on siten toissijainen suhteessa sosiaalihuoltolakiin ja muihin sosiaali- ja terveydenhuollon yleislakeihin.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäviä tai hänelle sopivia palveluja muun lain nojalla.

Hyvinvointialueen on järjestettävä vammaisille henkilöille:

- 1) valmennusta;
- 2) henkilökohtaista apua;
- 3) erityistä osallisuuden tukea;
- 4) tuettua päätöksentekoa;
- 5) vaativaa moniammatillista tukea;
- 6) asumisen tukea;
- 7) lapsen asumisen tukea;
- 8) tukea esteettömään asumiseen;
- 9) lyhytaikaista huolenpitoa;
- 10) päivätoimintaa;
- 11) kehitysvammaisten henkilöiden työtoimintaa;
- 12) liikkumisen tukea; ja
- 13) taloudellista tukea hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle.

Hyvinvointialueen on järjestettävä vammaiselle henkilölle edellä tarkoitettuja palveluita silloin, kun vammaisen henkilön itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen sitä välttämättä edellyttää. Vammaisen henkilön oikeus arvioidaan palvelukohtaisesti.

Hyvinvointialue voi määrärahojen puitteissa järjestää osana vammaisen henkilön omaa valmennusta vammaisen henkilön läheisille valmennusta vammaisen henkilön valmennukselle asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi, järjestää vammaiselle henkilölle tässä laissa tarkoitettua

taloudellista tukea ja järjestää muita lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarvittavia palveluita ja tukitoimia

Asiakasta tulee ohjata hakemaan tarvitsemaansa palvelua tai tukitoimea ensisijaiselta korvauksen maksajataholta, esimerkiksi vakuutusyhtiöltä, jos hänellä on siihen lain mukaan oikeus. Vammaispalvelulain perusteella hänelle voidaan tällöin myöntää palveluja ja tukitoimia ainoastaan täydentävästi. Mikäli palvelujen ja tukitoimien saanti ensisijaiselta korvauksen maksajalta viivästyy, tulee hakijalle myöntää tarpeelliset palvelut ja tukitoimet siihen asti, kunnes hän saa ne muualta. Tällöin korvaus järjestetyistä palveluista ja tukitoimista peritään ensisijaiselta korvauksen maksajalta.

Myös kehitysvammaisten henkilöiden palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain ja muiden yleislakien ja vammaispalvelulain perusteella. Lakia kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977) sovelletaan silloin, jos vaativan moniammatillisen tuen asiakkaaseen on tarpeen käyttää itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä.

1.3 Vammaispalveluista perittävät maksut

Vammaispalvelulain mukaiset palvelut ovat pääsääntöisesti maksuttomia. Palveluista peritään kuitenkin maksu siten, kuin asiakasmaksulaissa on erikseen säädetty (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992). Maksuja peritään pääasiallisesti ylläpidosta. Etelä-Savon hyvinvointialueella perittävät Vammaispalvelujen asiakasmaksut päätetään vuosittain aluehallituksessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen kokonaisuudessa.

Asiakkaalle tehtävässä palvelupäätöksessä todetaan perittävän asiakasmaksun olevan kulloinkin voimassa olevan aluehallituksen päätöksen mukainen maksu silloin, kun kyseessä on maksu joka on aina sama kertamaksu (esim. ateriamaksu, lyhyt aikainen laitoshoido). Kun maksu on asiakkaan tuloista riippuvainen tai voi vaihdella muusta syystä, siitä tehdään erillinen asiakasmaksupäätös. Tällöin palvelupäätökseen kirjataan ”perittävä asiakasmaksu päätetään erikseen”.

Vammaispalveluista perittäviä asiakasmaksuja voidaan hakemuksesta jättää perimättä tai alentaa asiakasmaksulain 11 § mukaan siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Ensisijaisen lainsäädännön mukaan järjestettävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista peritään pääsääntöisesti vammaisilta henkilöiltä maksut siten kuin muiltakin. Vammaispalvelulain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuna yleislain perusteella järjestetyistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista määrättävä maksu on jätettävä määräämättä tai perimättä tai sitä on alennettava, jos maksu estää vammaisen henkilön palveluiden yksilöllisen järjestämisen tai vaikeuttaa sitä olennaisesti tai jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen.

1.4 Palvelujen hakeminen

Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien hakemus tulee saattaa pääsääntöisesti vireille kirjallisesti, joko sähköisellä hakemuksella tai paperisella hakemuksella. Jos asiakas

ilmaisee hakemuksensa tai vaatimuksensa suullisesti, on viranhaltijan ohjattava asiakasta tekemään kirjallinen hakemus tai harkintansa mukaan kirjattava ne ja käsiteltävänä hakemuksena. Mikäli hakija ei vammansa tai muun syyn vuoksi pysty täyttämään hakemusta itsenäisesti, on viranhaltijan avustettava tarvittaessa hakemuksen tekemisessä. Hakijan tulee yksilöidä hakemus ja tarpeensa riittävästi, ilmoittaa hakemuksen perusteet ja toimittaa hakemus vammaispalveluun.

Hakemukseen tulee liittää tarvittavat lausunnot terveydentilasta ja toimintakyvystä, esimerkiksi lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattilaisen antama lausunto vamman tai sairauden aiheuttamasta toimintarajoitteesta. Lausunto saa olla enintään vuoden vanha hakemusta jätettäessä. Liitettä ei tarvita, mikäli em. tiedot ovat päätöksentekijän käytettävissä eikä niissä ole tapahtunut muutosta. Vammaispalvelujen sosiaalihuollon ammattihenkilöillä (viranhaltijoilla) on oikeus katsoa asiakkaan terveydenhuollon potilastietoja palvelutarpeen arvioinnissa tarvittavilta osin, jos asiakas ei ole tehnyt ko. tietojen luovutuskieltoa. Mikäli hakemus on puutteellinen, viranhaltija ilmoittaa hakijalle miltä osin hakemusta tulee täydentää ja varaa hakijalle kohtuullisen määräajan lisäselvitysten toimittamiselle ja ilmaisee sen hakijalle selkeästi lisätietopyynnön yhteydessä. Mikäli asiakas ei määräaikaan mennessä täydennä hakemustaan pyydytyiltä osin, tehdään päätös hakemuksen käsittelemättä jättämisestä puutteellisena. Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden (6) kuukauden kuluessa kustannusten ensimmäisen erän syntymisestä. Myöhemmin haettavia kustannuksia ei korvata ellei hakemuksen toimittamisen viivästymiselle ole painavaa syytä.

1.5 Omatyöntekijä

Sosiaalihoitolain (1391/2014) 42 §:n mukaan asiakkaalle on asiakkuuden ajaksi nimettävä omatyöntekijä. Työntekijää ei tarvitse nimetä, jos asiakkaalle on jo nimetty muu palveluista vastaava työntekijä tai nimeäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta. Omatyöntekijällä tulee olla asiakkaan palvelukokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa tarkoitettu kelpoisuus. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan omatyöntekijänä toimii sosiaalityöntekijä.

Omatyöntekijänä toimivan henkilön tehtävänä on mm. asiakkaan tarpeiden ja edun mukaisesti edistää asiakkaan itsenäistä selviytymistä. Asiakkaan palvelutarpeen ollessa pitkäaikainen tai pysyvä, omatyöntekijän on pyrittävä turvaamaan palvelujen jatkuvuus, ellei palvelujen muuttaminen ole asiakkaan edun mukaista. Erityistä tukea tarvitsevaa lasta koskevaa sosiaalihoitoa toteutettaessa lapsen omatyöntekijän tai muun lapsen sosiaalipalveluista vastaavan työntekijän tulee tavata lapsi asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohtaisesti.

1.6 Palvelutarpeen arviointi ja selvittäminen sekä asiakassuunnitelman laatiminen

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan asiakkaan palvelutarpeen arviointi on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammaisen henkilö tai hänen laillinen edustajansa tai omaisensa, muu henkilö tai viranomainen on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan viranomaiseen palvelujen saamiseksi. Kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi. Kun arvioidaan henkilön toimintakykyä ja palvelutarvetta erilaisissa toimintaympäristöissä on otettava huomioon henkilön terveydentila, elämäntilanne ja elinolosuhteet sekä niissä tapahtuvat muutokset. Arvioitaessa vammaisuutta ja sen aiheuttamaa toimintarajoitetta huomioidaan asiakkaan kanssa vastaavassa elämäntilanteessa ja elämänvaiheessa olevien toimintakyky siten, kun se on aikaisemman vammaispalvelulain oikeuskäytännössä tunnistettu. Palvelutarpeen arvioinnista vastaa vammaispalvelussa palvelutarpeen arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö. Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ja lasten palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa sosiaalityöntekijä. Lapsella tarkoitetaan sosiaalihuollossa alle 18-vuotiaasta henkilöä. Palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelmaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota muun muassa vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen.

Vammaispalvelujen asiakkaalle laaditaan yhteistyössä hänen kanssaan sosiaalihuoltolain mukainen asiakassuunnitelma:

- Suunnitelmaan on asiakkaan palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa kirjattava selvitys asiakkaan elämäntilanteen ja toimintaympäristön vaikutuksesta toimintakykyyn.
- Suunnitelmaan on kirjattava asiakkaan ehdotus sellaisesta palveluiden tuottamis- ja toteuttamistavasta, jolla voidaan parhaiten vastata hänen tarpeisiinsa.
- Jos asiakkaan ja työntekijän näkemykset asiakkaan toimintakyvystä erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä poikkeavat toisistaan, tulee suunnitelmaan kirjata kummankin osapuolen näkemykset.
- Jos vammaisen henkilön itsemääräämisoikeuden toteutuminen edellyttää erityisiä toimenpiteitä, ne on kirjattava asiakassuunnitelmaan (korvaa entisen IMO-suunnitelman)

Asiakassuunnitelma ei luo oikeutta palveluihin. Lähtökohtana päätöksenteossa on kuitenkin se, että päätös perustuu asiakassuunnitelmaan kirjattuihin palveluihin. *Jos asiakassuunnitelmaan kirjatusta sosiaalipalvelujen kokonaisuudesta poiketaan, poikkeaminen on perusteltava päätöksessä*

Palvelut on toteutettava sisällöltään, laadultaan, määrältään ja tuottamistavaltaan vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaisina.

Palveluiden järjestäjän on huolehdittava, että vammaisen henkilön eri lakeihin perustuvat palvelut muodostavat vammaispalvelulain tarkoitusta toteuttavan yhtenäisen kokonaisuuden. Perheelle vammaisen henkilön vuoksi järjestettävät palvelut sisällytetään osaksi vammaisen henkilön palvelukokonaisuutta.

Kun vammaispalvelujen asiakkaan palvelutarve muuttuu ns. siirtymäaikana (kun asiakkaalla on voimassa vanhan lain mukaisia päätöksiä, korkeintaan vuoden 2027 loppuun) ja hän hakee palveluita uuden vammaispalvelulain mukaan tai muutosta aikaisemmin myönnettyihin palveluihin, tehdään hänelle uusi palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelma ja palvelupäätökset uuden lain mukaan palvelukokonaisuuden eheyden varmistamiseksi. Vanhan lain mukaisia päätöksiä voidaan jättää voimaan vain, jos ne eivät selkeästi vaikuta asiakkaan palvelukokonaisuuteen ja sen eheyteen.

PALVELUTARPEESEEN VASTAAMINEN VAMMAISPALVELUISSA

1.7 Asiakkaan osallisuuden tukeminen

Vammaisen henkilön osallisuutta tulee tukea koko asiakasprosessin ajan hänen toimintakykynsä, ikänsä ja kehitysvaiheensa sekä elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Asiakkaalla tulee olla vammaispalvelulain mukaan aito mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelutarpeen arviointiin sekä hänelle soveltuvien palveluiden ja niiden toteuttamistavan määrittelyyn. Palvelujen toteuttaminen ja seuranta tehdään asiakkaan kanssa yhteistyössä niin, että hänellä on mahdollisuus olla osallisena prosessin kaikissa vaiheissa.

Asiakkaalla on oikeus tietoon ja selvitykseen eri vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista. Asiakkaan mielipide kirjataan ja se otetaan mahdollisuuksien mukaan palveluja järjestettäessä huomioon. Mikäli palvelujen järjestäminen poikkeaa asiakkaan toivomuksista/vaatimuksista, poikkeama perustellaan palvelua koskevassa päätöksessä.

Asiakkaan mielipiteen selvittämisessä varmistetaan tarvittava tuki kommunikaatioon. Jos asiakas ei itse pysty osallistumaan asiassaan, hänen tahtoaan selvitetään omaisten, läheisten ja/tai laillisen edustajan kanssa. Itsemääräämisoikeuden tulee toteutua myös niillä henkilöillä, joiden on erityisen vaikeaa ilmaista tahtonsa ja tarpeensa.

1.8 Päätöksenteko ja muutoksenhaku

Vammaisen henkilön palveluja koskevat päätökset tekee aina virkasuhteessa oleva sosiaalihuollon ammattihenkilö. Palveluja koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja toimeenpantava sosiaalihuoltolain mukaisesti viimeistään kolmessa kuukaudessa siitä, kun asia on tullut vireille, ellei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästymiselle ole muuta asiakkaan tarpeeseen liittyvää erityistä perustetta.

Ennen kuin hallintoasia ratkaistaan, on asianosaiselle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kuulemista ei tarvitse tehdä silloin, kun perusteeton vaatimus hylätään välittömästi tai kuuleminen on ilmeisen tarpeetonta. Ilmeisen tarpeetonta kuuleminen on esimerkiksi silloin, kun asianosainen on ollut koko palvelutarpeen arvioinnin ajan osallisena päätöksen valmistelussa, hänen esittämänsä näkemys palvelun järjestämisestä on selkeä ja päätös on hänen näkemyksensä mukainen.

Asianosaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka etua, oikeutta tai velvollisuutta asia koskee. Asianosaisia voivat olla muutkin kuin vain hakija tai se, johon päätös kohdistuu. Asianosaisia ovat kaikki sellaiset henkilöt, joihin päätös vaikuttaa. Asianosaiselle varataan mahdollisuus kuulluksi tulemiselle, mutta tätä mahdollisuutta ei ole pakko käyttää.

Asianosaiselle esitetään kuulemisen yhteydessä kaikki selvitykset ja asiakirjat, joiden pohjalta päätös tehdään ja asianosaisella on oikeus antaa selitys vaatimuksista ja selvityksistä, jotka voivat vaikuttaa asian ratkaisemiseen. On hyvän hallintotavan mukaista kertoa asiakkaalle, miksi häntä kuullaan ja mikä tarkoitus kuulemisella on. Asianosaisen kuuleminen vahvistaa tämän oikeusturvaa ja päätöksenteon tasapuolisuutta sekä edistää asian selvittämistä. Jos asianosaista on kuultu käsittelyn alkuvaiheessa ja asiassa on esitetty tämän jälkeen uutta selvitystä tai uusia vaatimuksia, asianosaista on kuultava myös niistä ennen asian ratkaisua.

Jos asianosaiselle ei varata tilaisuutta tulla kuulluksi, on kyseessä menettelyvirhe, jonka johdosta päätös voidaan myöhemmin purkaa tai kumota. Kuulemista ei tarvitse tehdä silloin, kun perusteeton vaatimus hylätään välittömästi tai kuuleminen on ilmeisen tarpeetonta.

Päätös tehdään aina kirjallisesti. Päätökseen on kirjattava jokaisen palvelun osalta määrä, sisältö ja toteuttamistapa. On huomattava, ettei asiakkaan suulliseen hakemukseen tai vaatimukseen voi antaa suullista päätöstä esimerkiksi toteamalla, ettei lain mukaan asiakkaan esittämään

hakemukseen tai tarpeeseen myönnetä palvelua. Epäselvissä tapauksissa on viranhaltijan aina varmistettava asiakkaalta, onko hänen puheensa syytä tulkita hakemukseksi ja tehdä siitä kirjallinen päätös.

Vammaisen henkilön palveluita koskevat vammaispalvelulain mukaiset päätökset on tehtävä toistaiseksi voimassa olevina. Päätös voi kuitenkin olla määräaikainen, jos henkilön oma etu, yksilöllinen tilanne tai palvelun luonne edellyttävät määräaikaista päätöstä. Tällainen peruste voi olla esim. keskeneräinen kuntoutus, etenevä sairaus tms. Palveluista tuettu päätöksenteko ja valmennus ovat luonteeltaan määräaikaisia.

Päätöksen ja sen perustelujen on oltava selkeitä, yksilöityjä ja ymmärrettäviä. Perusteluissa on kerrottava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun. Käytetyt seikat ja selvitykset tulee olla myös asiakkaalla tiedossaan. Lisäksi perusteluissa on mainittava päätöksen teossa sovelletut säännökset. Pelkästään sovelletun lainkohdan mainitseminen ei ole riittävä perustelu. *Jos päätös poikkeaa asiakassuunnitelmasta, on peruste kirjattava päätökseen.*

Hylkäävän päätöksen perusteluiksi ei riitä myöskään maininta, että hakijalla ei katsota olevan erityisiä syitä tai edellytyksiä kyseiseen palveluun tai tukitoimeen. Toisen viranomaisen kielteinen tai myönteinen päätös ei myöskään ole riittävä peruste. Hakemuksessa esitettyihin seikkoihin on otettava kantaa. Erityisesti hylkäävässä päätöksessä on päätöksen perusteluissa tuotava esiin selvitetty seikat ja se mihin hylkäävä päätös on perustunut. Vammaispalvelua koskeva hakemus on käsiteltävä sitä kuukautta koskevana ja siitä lukien, kun hakemus on saapunut.

Viranhaltijan tekemään päätökseen haetaan oikaisua Etelä-Savon hyvinvointialueen sosiaali- ja integraatiojohtajalta. Sosiaali- ja integraatiojohtajan oikaisuvaatimuksesta tekemään päätökseen voi hakea muutosta valittamalla siitä hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätökseen voi hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Tuomioistuimen, erityisesti korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä pidetään ns. ennakkoratkaisuna lain soveltamisesta ja niillä on mtärkeä merkitys uuden lain soveltamiskäytäntöihin. Jokaisen viranhaltijan on syytä seurata oikuskäytäntöä, jota keskeislta osin löytyy THL:n vammaispalvelujen käsikirjasta <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja//oikeuskaytanto>

2 ERITYISEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUDEN PIIRIIN KUULUVAT PALVELUT

2.1 Valmennus

Vammaispalvelulaki 7 §

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada valmennusta, jos hän tarvitsee tukea:

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalan tie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

- oppiakseen uusia tai vahvistaakseen olemassa olevia itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja taikka
- toimiakseen elämässään tapahtuvassa muutostilanteessa tai valmistautuakseen tällaiseen tilanteeseen.

Edellytyksenä on lisäksi, että vastaavaa valmennusta ei ole mahdollista saada lääkinnällisenä kuntoutuksena, esimerkiksi puheterapiaa tai toimintaterapiaa ei voi korvata valmennuksella. Myös sosiaalihoitolain mukainen sosiaalinen kuntoutus on ensisijainen palvelu valmennukseen nähden. Sosiaalista kuntoutusta voidaan välttämättömiltä osin täydentää valmennuksella.

Valmennus on *määräaikaista* ja *tavoitteellista* palvelua ja vammaisen henkilön *on sitouduttava* siihen. Valmennuksella vastataan siis tuen tarpeeseen, joka ei ole pitkäaikainen tai pysyvä.

Vammaiselle henkilölle valmennuksen voidaan myöntää:

1. Tiedollisten ja toiminnallisten taitojen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen harjoittelua
2. viittomakielen opetusta tai puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiokeinojen käytön ohjausta
3. vammaisen henkilön toimintakyvyn, toimintaympäristön tai perhetilanteen muuttuessa taikka muissa vastaavissa elämän muutostilanteissa annettavaa tukea.

Myös lapsella voi olla oikeus valmennukseen silloin, kun kyse ei ole lapsen normaaliin kasvuun ja kehitykseen liittyvien taitojen opettelusta ja lapsen taitojen oppiminen on viivästynyt vamman vuoksi ja hän tarvitsee ikä- tai kehitysvaiheeseensa nähden huomattavasti paljon enemmän tukea. Lapsi tai nuori voisi saada valmennusta esimerkiksi harjoitellakseen itsenäistymiseen tarvittavia taitoja, joita oppiakseen hän tarvitsee erityistä tukea vammansa vuoksi eikä voi saada sitä muista palveluista.

Osana vammaisen henkilön valmennusta perheenjäsenillä ja läheisillä on oikeus saada valmennusta, jos se on tarpeen vammaisen henkilön valmennuksen tavoitteiden toteutumiseksi. Perheenjäsenille ja läheisille *on järjestettävä*:

- viittomakielen opetusta
- puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiokeinojen käytön ohjausta
- valmennusta vammaisen henkilön elämänmuutostilanteiden tukemiseksi

Muuta valmennusta perheenjäsenille ja läheisille voidaan järjestää määrärahojen puitteissa. Kyse on myös tällöin vammaisen henkilön palvelusta ja päätös tehdään hänelle. Huomioitava on, että läheisten valmennusta ei voi myöntää yksistään vaan aina osana vammaiselle henkilölle myönnettävää valmennusta.

Taitoja, joita varten valmennusta voidaan myöntää ei ole laissa tyhjentävästi lueteltu. Kyseeseen tulevat:

- teknisten laitteiden ja digisovellusten käytön oppiminen

- Esimerkiksi tietokoneen tai älypuhelimien käyttöön ohjaaminen ja käytön harjoittelu
- ympäristön hahmottaminen
- liikkuminen erilaisessa toimintaympäristössä
- Ajan hahmottaminen
- rahan käyttötaidot
- kodinhoidon suunnittelu ja toteuttaminen
- Asiointi
- Pistekirjoituksen opetteleminen ellei saa lääkinnällisenä kuntoutuksena

Viittomakielen opetus ja vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien käyttöön ohjaaminen on toissijainen terveydenhuollon lääkinnälliseen kuntoutukseen nähden. Lääkinnällisenä kuntoutuksena asiakas saa puheterapian sekä puheterapeutin ohjauksen.

Kommunikaatioapuvälineen määrittely ja apuvälinepalvelut tulevat terveydenhuollosta. Valmennuksena voidaan myöntää apuvälinemäärittelyn jälkeen kommunikaatio-ohjausta.

Valmennusta voidaan myöntää myös osana asumisen tukea esimerkiksi tilanteissa, joissa sen avulla on tavoitteena itsenäisempi asuminen tai itsenäistyminen lapsuuden kodista. Tavoitteet valmennukselle määritellään yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa asiakkaan tilanteen mukaan. Valmennuksen vähimmäismäärää ei ole määritelty laissa vaan määrän tulee perustua asiakkaan yksilölliseen tarpeeseen. Palvelun järjestäjän ja tuottajan on seurattava tavoitteiden totuttamista.

Mikäli valmennusta saavalla asiakkaalla on oikeus liikkumisen tukeen, huomioidaan matkojen määrässä valmennukseen osallistumiseen tarvittavat matkat.

Omana toimintana Etelä-Savon hyvinvointialueella on valmennuksena myönnettävää:

- Kommunikaatio-ohjaajan palvelua
- autismi-kuntoutusohjaajan palvelua (Silloin, kun voidaan määritellä taito jota valmennetaan ja se on saavutettavissa määräajassa)
- Perhevalmennusta
- Seksuaaliterapeutin ohjausta esim. turvataitoihin

Huomioitava on, että valmennuspäätöksen ehtona on aina valmennettavan taidon tunnistamisen ja sen oppiminen määräajassa. Samoja palveluja (esim. autismikuntoutusohjaus, kommunikaatio-ohjaus) voidaan myöntää myös vammaispalvelulain 34 §:n mukaisina muina palveluina silloin, kun tällaisesta ei ole kyse.

Kun päätös valmennuksesta on tehty, selvitetään Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen vastaanoton kautta mahdollisuus oman palvelutuotannon palveluun tekemällä Vaalijalan vastaanotolle palvelupyynnön. Mikäli omaa toimintaa ei ole saatavilla, hankitaan valmennus ostopalveluna kilpailutellulta palveluntuottajalta

2.2 Erityinen osallisuuden tuki

Vammaispalvelulaki 12 §

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada erityistä osallisuuden tukea, jos hän tarvitsee yksilöllisesti toteutettua toisen henkilön tukea voidakseen päästä vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa tai osallistua vapaa-ajan toimintaan sekä ollakseen osallisena vuorovaikutuksen tai vapaa-ajan tilanteissa. Erityisen osallisuuden tuen myöntämisen edellytyksenä on, että *ilman palvelua vammaisen henkilö ei pääse vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa tai osallistumaan vapaa-ajan toimintaan eikä pääse osalliseksi näissä tilanteissa.*

Erityinen osallisuuden tuki on tarkoitettu suppealle joukolle vammaisia henkilöitä, joiden osallisuuden toteutuminen ja tukeminen on erityisen haastavaa ja he tarvitsevat osallisuuden toteutumiseen runsaasti tukea. Usein kyseessä ovat henkilöt, joilla on kommunikaation ja vuorovaikutuksen ongelmia ja käyttäytymisen haasteita.

Henkilökohtaisessa avussa lähtökohtana on, että vammaisen henkilö ohjaa avustajaa, kun taas erityinen osallisuuden tuki sisältää vammaisen henkilön tarvitseman vahvankin ohjauksen toiselta henkilöltä. Samanaikaisesti ei voi saada henkilökohtaista apua ja erityistä osallisuuden tukea.

Erityinen osallisuuden tuen saamisen edellytyksenä ei ole, että vammaisella henkilöllä on valmiiksi osoittaa asioita, joita hän haluaa tehdä. Vammaisen henkilö voi yhdessä tukea antavan henkilön kanssa etsiä ja kokeilla itselleen mielekästä tekemistä. Palvelulla voidaan auttaa vammaista henkilöä myös luomaan laajemmin ihmissuhteita ja syventämään suhteita hänelle läheisiin ihmisiin. Tukea antavan henkilön on huolehdittava siitä, että vammaisen henkilön omaa tahtoa ja toivomuksia selvitetään niin tarkkaan kuin se on mahdollista. Tämä huomioon ottaen tukea antava henkilö voi kuitenkin esimerkiksi ehdottaa kokeiltavaa tekemistä tai päättää kokeiltavasta tekemisestä, jotta vammaisen henkilö saa kokemuksia ja pystyy sen myötä ilmaisemaan tai osoittamaan, mikä on hänelle mieluisaa tekemistä. Tukea antava henkilö voi myös esimerkiksi hoitaa tekemiseen liittyvät käytännön järjestelyt, kuten lippujen ostamisen tai määränpähän kulkemisen.

Erityinen osallisuuden tuki on tarkoitettu **ensisijaisesti kodin ulkopuolisen vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukemiseen**. Silloin, jos vammaisen henkilö osoittaa mieluummin haluavansa viettää aikaa kotona tai hänen ei ole vammasta tai sairaudesta johtuvan syyn vuoksi hyvä lähteä kodin ulkopuolelle, erityistä osallisuuden tukea tulee myöntää myös omaan kotiin.

Käytännössä kotona annettava tuki voi olla esimerkiksi erilaisten teknisten laitteiden avulla kommunikointia, taiteen tai liikunnan harrastamista, ruuanlaittoa tai leipomista. Harrastaminen voisi olla aktiivista tai pienimuotoista toimintaa omaksi iloksi.

Mikäli vammaisen henkilö saa vammaispalvelulain mukaisen asumisen tuen tai sosiaalihuoltolain mukaisen asumispalvelun yhteisöllisen asumisen yksikössä tai ympärivuorokautisen asumisen yksikössä, hänelle voidaan myöntää erityistä osallisuuden tukea vain niihin tarkoituksiin, jotka eivät sisälly asumispalveluun. Näitä voivat olla pääsääntöisesti kodin ulkopuolella tapahtuva

osallisuuden tukeminen, asiakkaan yksilölliset asumispalveluyksikön ulkopuolella toteutuvat vapaa-ajan toiminnot ja asumispalveluyksikön ulkopuolella tapahtuvien sosiaalisten suhteiden tukeminen. Mikäli asumispalveluyksikön toiminta sisältää myös asumispalveluyksikön ulkopuolisessa vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnoissa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa avustamista, ei näihin myönnetä erityistä osallisuuden tukea. Asumispalveluyksikön palvelujen sisältö ja kattavuus määritellään hyvinvointialueen ja yksityisten asumispalveluntuottajien välisessä ostopalvelusopimuksessa. Samoja periaatteita noudatetaan myös silloin kuin asiakas asuu hyvinvointialueen omassa asumispalveluyksikössä.

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada erityistä osallisuuden tukea vähintään

- 10 tuntia kuukaudessa vuonna 2025
- 20 tuntia kuukaudessa vuonna 2026
- 30 tuntia kuukaudessa vuoden 2027 alusta lähtien

ellei hän hae tätä pienempää tuntimäärää.

Mikäli erityistä osallisuuden tukea saavalla asiakkaalla on oikeus liikkumisen tukeen, huomioidaan erityisen osallisuuden matkat liikkumisen tuen matkojen määrässä.

2.3 Tuettu päätöksenteko

Vammaispalvelulaki 14 §

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada *erillisenä palveluna* toteutettavaa tuettua päätöksentekoa, jos hän tarvitsee tukea voidakseen tehdä omaa elämäänsä koskevia *merkittäviä päätöksiä*.

Merkittävillä päätöksillä ei tarkoiteta jokapäiväiseen elämään kuuluvia päätöksiä. Vammaisen henkilön oma näkemys tulee ottaa huomioon päätöksen merkittävyyttä arvioitaessa.

Muissa kuin merkittävissä päätöksentekotilanteissa vammaisen henkilön päätöksentekoa tuetaan hänen yksilöllisen tarpeensa mukaan osana vammaispalvelulain perusteella järjestettäviä palveluita silloin, kun se soveltuu palvelun luonteeseen.

Tilanteita, joihin saattaisi liittyä merkittävää päätöksentekoa, voivat olla esimerkiksi:

- oma tai läheisen vakava sairastuminen,
- elämän suuret taitekohdat, kuten koulun alkaminen, opiskelu- tai työpaikan valinta,
- suuret muutokset perheessä taikka
- muutto pois lapsuudenkodista tai toiselle paikkakunnalle

Päätöksenteon kannalta merkittäviä tilanteet voivat olla myös silloin, kun kyseessä on eturistiriitatilanne vammaisen henkilön läheisten tai hänen kanssaan työskentelevien henkilöiden kanssa. Vammaisella henkilöllä saattaa olla myös tarve itsenäistyä suhteessaan läheisiin henkilöihin.

Tuettu päätöksenteko sisältää päätöksentekoprosessissa tarvittavan tuen:

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihe 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

- tiedon hankkimisessa,
- asioiden ymmärtämisessä,
- päätös- tai toimintavaihtoehtojen ja niiden vaikutusten arvioimisessa,
- oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa,
- päätösten tekemisessä ja toteuttamisessa sekä
- muissa vastaavissa toiminnoissa.

Tuettuun päätöksentekoon ei kuulu asioista päättäminen vammaisen henkilön puolesta. Tämä on olennainen tuettuun päätöksentekoon liittyvä periaate. Toinen olennainen periaate on, että tukihenkilö ei saa ottaa kantaa tai vaikuttaa asioihin, joista päättämiseen hän antaa tukea vammaiselle henkilölle. Tuetussa päätöksenteossa päätöksen tekee aina vammaisen henkilö itse. Tuettuun päätöksentekoon kuuluu vammaisen henkilön oikeus tehdä myös objektiivisesti katsottuna huonoja päätöksiä.

Päätöksenteko elämän merkittävässä tilanteissa on yleensä aikaa vievä prosessi ja vammaisen henkilö saattaa tarvita tukea prosessin eri vaiheissa. Ennen kuin henkilö voi muodostaa käsityksensä asiasta ja on valmis tekemään päätöksen, hänen pitää saada tietoa asiasisällöistä ja erilaisista toimintavaihtoehdoista sekä niiden seurauksista. Sen takia tuettua päätöksentekoa on annettava tarvittaessa joustavasti koko päätöksentekoprosessin ajan. Tarvittavan tuetun päätöksenteon määrään vaikuttaa erityisesti se elämäntilanne, johon tuettua päätöksentekoa haetaan. Mitä isommasta muutoksesta on kyse, sitä pidempi päätöksentekoprosessi yleensä on ja sitä enemmän vammaisen henkilö myös tarvitsee tukea.

Vammaisen henkilön kommunikointikeino vaikuttaa yleensä myös tuen määrään. Vaihtoehtojen kommunikointikeinojen tai tulkin käyttö on usein hitaampaa ja vuorovaikutustilanteet vaativat siksi enemmän aikaa. Koska tarvittavaa tuetun päätöksenteon tarkkaa määrää saattaa olla vaikea arvioida prosessin alkuvaiheessa, olisi hyvä, että määrästä voisi päättää joustavasti.

Tuetun päätöksenteon tarkoituksena on vahvistaa vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta sekä mahdollisuuksia tehdä ja toteuttaa elämässään omia valintoja. Tämän tulee näkyä myös palvelua koskevassa päätöksentekoprosessissa esimerkiksi sitä kautta, että vammaisen henkilö pääsee osallistumaan tukihenkilön valintaan. Luottamus tuettavan henkilön ja päätöksenteon tukea antavan henkilön eli tukihenkilön välillä on erittäin tärkeää, koska päätökset koskevat vammaisen henkilön omaa elämää. Jo tukihenkilön valinnassa voi tarvittaessa hyödyntää tuetun päätöksenteon keinoja, samoin kuin koko asiakasprosessissa.

Tukihenkilöltä ei edellytetä tiettyä koulutusta, vaan vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet määrittävät tukihenkilöltä vaadittavan osaamisen. Asiakkaan palvelukokonaisuudesta vastaavan sosiaalihuollon ammattihenkilön on kuitenkin varmistettava, että tukihenkilö ymmärtää tuetun päätöksenteon tarkoituksen, hänellä on vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden riittävä osaaminen ja että hän on riippumaton suhteessa päätöksenteon kohteena olevaan asiaan.

Tuettu päätöksenteko voidaan toteuttaa toimeksiantosuhteisella tukihenkilöllä.

Mikäli tuettua päätöksentekoa saavalla asiakkaalla on oikeus liikkumisen tukeen, huomioidaan liikkumisen tuen matkojen määrässä tuetun päätöksen teon tarvitsemat matkat.

2.4 Vaativa moniammatillinen tuki

Vammaispalvelulaki 16 § ja 17§

Vaativa moniammatillinen tuki on vammaiselle henkilölle, häntä tukeville läheisille ja hänen kanssaan läheisesti työskenteleville ammattilaisille annettavaa tukea, joka edellyttää erityistä ammatillista osaamista ja moniammatillista yhteistyötä

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada vaativaa moniammatillista tukea, jos:

1. hänen osallisuutensa taikka itsemääräämisoikeutensa tai muiden perusoikeuksiensa toteutumisen tukeminen edellyttää erityistä ammatillista osaamista ja yhteistyötä;
2. hänellä on vaikeita vammaan liittyviä kommunikoinnin, sosiaalisen vuorovaikutuksen tai käyttäytymisen haasteita, joiden johdosta hänen tai muiden henkilöiden ihmisarvo, terveys tai turvallisuus on uhattuna; tai
3. hänen perusoikeuksiinsa kohdistuvien rajoitustoimenpiteiden käytön taustalla olevien syiden selvittäminen ja rajoitustoimenpiteiden käytön ennaltaehkäisy ja vähentäminen edellyttävät moniammatillista tukea.

Vaativaa moniammatillista tukea on oikeus saada, kun yksikin edellytyksistä täyttyy. Vaativa moniammatillinen tuki ei edellytä päätöstä erityishuollosta.

Vaativa moniammatillinen tuki on tarkoitettu tilanteisiin, joissa vammaisen henkilön palvelutarpeisiin *ei voida vastata yksittäisillä palveluilla tai toimenpiteillä vaan tarvitaan useamman ammattilaisen tiivistä, usein pitkäkestoista yhteistyötä ja useita erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja*. Vaativan moniammatillisen tuen tarpeen taustalla on vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin haasteet. Vaativan moniammatillisen tuen avulla voidaan etsiä esim. syitä vammaisen henkilön äkilliseen käytöksen muutokseen ja etsiä ratkaisuja, joilla voidaan välttää tai vähentää itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä.

Vaativaa moniammatillista tukea tulee järjestää ensisijaisesti vammaisen henkilön kotiin tai muuhun omaan toimintaympäristöön. Tarkoitus on tuoda asiantuntemus sinne, missä vammaisen henkilö on, jotta pystytään parhaiten antamaan tukea vammaiselle henkilölle hänen omassa toimintaympäristössään. Tämä tukee vammaista henkilöä toimimaan hänelle itselleen tärkeissä ympäristöissä ja hänelle tärkeiden ihmisten kanssa. Samalla vammaisen henkilön kanssa elävät tai toimivat henkilöt voivat yhdessä moniammatillisen asiantuntijaryhmän kanssa miettiä yksilöllisiä ratkaisuja erilaisiin ongelmatilanteisiin. Vaativa moniammatillinen tuki sisältää vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen edellyttämät terveydenhuollon tutkimukset.

Tukea antaa vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Tarvittavan tuen sisällöstä, määrästä ja toteuttamistavasta päätettäessä on otettava huomioon vammaisen henkilön kommunikointikeino, asiakassuunnitelmaan kirjattu yksilöllinen tuen tarve ja toivomukset sekä elämäntilanne, jossa vammaisen henkilö tarvitsee tukea. Vaativan moniammatillisen tuen sisältö, määrä ja toteutustapa on kirjattava päätökseen.

2.4.1 Vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä

Hyvinvointialueella on oltava alueella tarvittava määrä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmiä, joissa on riittävä lääketieteen, psykologian, sosiaalityön, vuorovaikutuksen ja muu asiantuntemus vaativan moniammatillisen tuen toteuttamista varten. Tarvittavat ryhmän asiantuntijat määräytyvät vammaisen henkilön yksilöllisen tuen tarpeen ja tilanteen vaativuuden mukaan.

Moniammatillisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on yhdessä vammaisen henkilön ja tarvittaessa hänen läheistensä tai lähityöntekijöidensä kanssa selvittää henkilön vuorovaikutukseen ja käyttäytymiseen liittyviä ongelmia. Vaativan moniammatillisen tuen palvelukokonaisuudelle on tyypillistä erittäin tiivis ja usein pitkäkestoinen moniammatillisen ryhmän yhteistyö. Vaativissa ongelmatilanteissa on usein suoritettava tutkimuksia sekä seurattava ja arvioitava henkilön käyttäytymistä erilaisissa tilanteissa, jotta voidaan löytää syitä ongelmien ja vaativien tilanteiden taustalla. Syyt voivat olla lääketieteellisiä, mutta ne voivat hyvin usein liittyä myös erilaisiin vuorovaikutuksen ongelmiin.

On tilanteita, joissa asiakkaan käyttäytyminen voi olla aggressiivista ja väkivallan uhka on suuri.ällöin tehtävänä on aluksi varmistaa henkilön oma, hänen läheistensä ja hänen kanssaan toimivien muiden henkilöiden turvallisuus. Näissäkin erityisen vaativissa tilanteissa on aina mahdollisuuksien mukaan tuettava vammaisen henkilön osallisuutta ja mahdollisuuksia tehdä omia valintoja.

Toimivaan vuorovaikutukseen sekä henkilön kunnioittavaan kohtaamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tavoitteena on aina vahvistaa vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta.

Mikäli vaativaa moniammatillista tukea saavalla asiakkaalla on oikeus liikkumisen tukeen, huomioidaan matkojen määrää arvioitaessa vaativan moniammatillisen tuen edellyttämät matkat

Etelä-Savon hyvinvointialueen vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmän puheenjohtajana toimii johtava sosiaalityöntekijä Nina Lukkarinen ja jäsenenä Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat. Tarvittava ryhmä kootaan asiantuntijoista vammaisen henkilön yksilöllisen tuen tarpeen ja tilanteen vaativuuden mukaan.

Kun päätös vaativasta moniammatillisesta tuesta asiakkaan omaan toimintaympäristöön on tehty, päätöksentekijä tekee palvelupyynnön Vaalijalan vastaanotolle. Vastaanoton kuntoutuksen suunnittelija yhdessä ryhmän puheenjohtajan kanssa kokoaa asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisen asiantuntijaryhmän työskentelyyn.

2.4.2 Vaativan moniammatillisen tuen yksiköt

Erityisen vaativissa ongelmatilanteissa tai, jos se olisi muuten vammaisen henkilön edun mukaista, tukea voidaan järjestää myös muualla kuin vammaisen henkilön omassa toimintaympäristössä.

Joissain erityisen vaativissa tilanteissa saattaa olla vammaisen henkilön ja hänen kanssaan toimivien henkilöiden turvallisuuden varmistamiseksi parempi, jos vammaisen henkilö siirtyy tilapäisesti kehitysvammalain mukaiseen vaativan moniammatillisen tuen yksikköön. Joskus tilanne saattaa rauhoittua jo sillä, että ympäristö ja henkilöt vaihtuvat. Toisaalta opittujen hyvien käytäntöjen siirtäminen omaan toimintaympäristöön saattaa silloin vaikeutua.

Kehitysvammalain 9 §:n mukainen vaativan moniammatillisen tuen yksiköitä ovat sellaiset sosiaalihoitolain 21 c §:ssä tarkoitetut ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköt ja 22 §:ssä tarkoitetut laitospalveluyksiköt, joilla on käytettävissään riittävä lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemus vaativan moniammatillisen tuen toteuttamista ja seuranta varten.

Tällainen yksikkö voi olla myös yksityisen palveluntuottajan ylläpitämä. Etelä-Savon hyvinvointialueella vaativan moniammatillisen tuen laitospalveluyksikkö on Vaalijalan osaamis- ja tukikeskus ja asumispalveluyksiköistä pidetään erillistä listaa, joka löytyy IMSistä.

Vaativan moniammatillisen tuen järjestäminen asumispalveluyksiköissä edellyttää paitsi päätöstä vaativasta moniammatillisesta tuesta myös päätöstä asumisen tuesta. Laitospalvelusta ei tehdä erillistä päätöstä vaan vaativan moniammatillisen tuen päätöksessä toteuttamistapana todetaan laitopalvelu (Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksessa). Lisäksi asiakkaalla, johon kohdistetaan kehitysvammalain mukaisia rajoitustoimenpiteitä, tulee olla päätös erityishuollon antamisesta (kts. luku 4. Erityishuolto)

2.5 Asumisen tuki

Vammaispalvelulaki 18 §

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada asumisen tukea, jos hän tarvitsee apua tai tukea voidakseen hoitaa päivittäiset toimensa eikä hän voi saada tarvitsemiaan palveluja muiden lakien nojalla. Asumisen tuen tavoitteena on, että vammaisen henkilö voi asua mahdollisimman itsenäisesti silloinkin, kun hän tarvitsee apua tai tukea asumisessa.

Lähtökohtana on, että palvelut ja asuminen järjestetään erikseen. Tavoitteena on lisätä asumisen vaihtoehtoja vammaisille henkilöille. Asumisen tuki voidaan järjestää yksittäiseen asuntoon tai ryhmämuotoisesti toteutettuun asumiseen. Asumisen tukea järjestetään vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukainen määrä ensisijaisesti vammaisen henkilön toivomalla toteuttamistavalla. Asumisen tuki toteutetaan siten, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus, osallisuus ja yksityisyys toteutuvat. Ryhmämuotoinen asumisen tuki sisältää myös asumisen vaikka siitä tehdään erillinen vuokrasopimus.

Avun tarve voi olla jatkuvaa ja pysyväisluontoista, määrältään runsasta tai vähäisempää, mutta sellaista *tukea, jota ilman vammaisen henkilö ei pärjää*. Tuen tarve voi vaihdella ja sitä ei voi välttämättä ennakoida. Asumisen tuki on tarkoitettu myös vaativaa ja monialaista tukea tarvitseville. Tarvittava tuki on järjestettävä kaikkina vuorokauden aikoina, Asumisen tuki sisältää tarvittavan tuen ja avun päivittäisissä toimissa, vuorovaikutuksessa ja osallisuudessa sekä niissä itsehoitoa vaativissa toimenpiteissä, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon ja pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon. Asumisen tukeen liitetään tarvittaessa terveydenhuoltolain perusteella kotiin järjestettäviä terveydenhuollon taikka sosiaalihoitoa tai muiden lakien perusteella järjestettäviä palveluita siten, että ne muodostavat henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaisen palvelukokonaisuuden. Asumisen tukeen liitetään tarvittaessa esimerkiksi kotisairaanhoidon sekä henkilön tarvitsemat muut terveydenhuollon palvelut. Lisäksi asumisen tukeen liitetään tarvittaessa muun muassa sosiaalihoitoa perusteella järjestettävä kotihoito ja sosiaaliohjaus. Asumisen tuessa vastuu terveydenhuollon palveluiden sisällöstä ja niiden toteuttamisesta on aina terveydenhuollon viranomaisilla. Palveluyksikön vastuulla on välittää tieto palvelujen tarpeesta sekä varmistaa tosiasiallinen pääsy niihin.

Asumisen tuki muodostaa asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaisen palvelukokonaisuuden. Palvelukokonaisuuteen voi kuulua yksi tai useampi palvelu esim.

- henkilökohtainen apu
- kotihoito
- kotisairaanhoidon
- sosiaalihoitoa mukaiset tukipalvelut
- omaishoidon tuki
- Erityinen osallisuuden tuki osallisuuden tukemiseen
- valmennus, esim. silloin kun tavoitteena on siirtyminen itsenäisempään asumiseen

Asumisen tuen toteuttamistavasta päätettäessä on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen tuen tarve ja sen myötä syntyvä turvallisuusnäkökulma. Ryhmämuotoisessa asumisessa koko asumisen tuki voi muodostua palveluyksikön henkilökunnan antamasta tuesta (asumispalvelusta).

Asumisen tuen päätöksessä päätetään tuen sisällöstä, määrästä ja toteutustavasta ottaen huomioon vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjattu yksilöllinen tuen tarve ja toivomukset sekä asumisen tuen merkitys vammaisen henkilön itsenäiselle elämälle. Palvelukokonaisuuteen sisältyvät palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia. Kustakin toteutustavan palvelusta tehdään erillinen palvelupäätös. Jokaiseen asumisen tuen päätökseen sisältyvän palvelun myöntämisedellytykset on myös täyttyttävä, jotta ne voivat sisältyä asumisen tuen palvelukokonaisuuteen. Päätöksen kustakin palvelusta tekee delegointipäätöksen mukainen viranhaltija.

Vammaisen asumisen tuesta säädetään lisäksi SHL 21 § (tilapäinen asuminen), SHL 21 a § (tuettu asuminen), SHL 21 b § (yhteisöllinen asuminen) ja SHL 21 c § (ympäri vuorokautinen palveluasuminen).

Etelä-Savon hyvinvointialueella on ryhmämuotoista asumisen tukea sekä omana toimintana että ostopalveluna. Palvelun sisältöä koskeva palvelukuvaus on keskeisessä asemassa ryhmämuotoisen asumisen palvelupaikkaa valitessa.

2.6 Lapsen asumisen tuki

Vammaispalvelulaki 19 § ja 20 §

Lapsen asumisen tuen tarkoitus on turvata lapsen mahdollisuus *asua kotona oman perheensä kanssa*. Vammaiselle lapselle ja hänen perheelleen järjestetään sellainen asumisen tuki, joka mahdollistaa lapselle hänen ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa nähden tarpeellisen hoidon ja huolenpidon, osallisuuden sekä turvallisen kasvuympäristön. Palveluita järjestetään vuorokauden ajasta riippumatta. Lasta ei saa erottaa perheestään vamman vuoksi.

Lapsen asumisen tuki kodin ulkopuolella voidaan järjestää perhehoitona tai enintään seitsemän lapsen ryhmäkodissa. Asumisen tuki kodin ulkopuolella järjestetään vain, jos lapsen ei ole mahdollista asua kotona oman perheensä kanssa lapselle ja hänen perheelleen järjestetystä yksilöllisestä avusta ja tuesta huolimatta. Lapsen asuminen kodin ulkopuolella perustuu siis vammasta johtuvaan tuen tarpeeseen, jota ei voida toteuttaa kotona. Päätös lapsen asumisen tuesta kodin ulkopuolella edellyttää huoltajien suostumusta ja lapsen mielipiteen selvittämistä. Myös vammaisella lapsella on oikeus lastensuojelulain mukasiin palveluihin. Silloin, kun lapsen huostaanoton ja sijaishuollon edellytykset täyttyvät, lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle tehdään lastensuojelulain (417/2007) perusteella.

Lapsen asumisen tuki järjestetään siten, että sillä tuetaan lapsen ihmissuhteita. Lapsen asuessa kodin ulkopuolella kiinnitetään erityistä huomiota ihmissuhteiden jatkuvuuteen ja lapsen oikeuteen pitää yhteyttä hänelle läheisiin henkilöihin. Kun alle 18-vuotiaan lapsen asuminen kodin ulkopuolelle on järjestetty vammaispalvelulain perusteella, hänen yhteydenpitoaan hänelle läheisiin henkilöihin ei voida rajoittaa. Lapsen asumista kodin ulkopuolella toteutettaessa selvitetään lapsen toivomukset ja mielipide sekä otetaan ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Kodin ulkopuolella asuvan lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja opetukseen säädetään varhaiskasvatuslaissa, perusopetuslaissa sekä oppivelvollisuuslaissa (1214/2020). Lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan, miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa, oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu koulutus tai muu opetus järjestetään lapsen asuessa kodin ulkopuolella.

Lapsen asumisen tuen palvelupäätöskokonaisuus rakentuu samoin kuin asumisen tuessa.

2.7 Esteettömän asumisen tuki

vammaispalvelulaki 22 §

Vammaisella henkilöllä on oikeus kohtuulliseen esteettömän asumisen tukeen, jos hän tarvitsee sitä voidakseen asua vakituisessa asunnossaan. Myöntämisen edellytyksenä on, että päivittäiset

toimet, liikkuminen tai muut itsenäiset toimet eivät onnistu asunnossa tai sen lähiympäristössä vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen toimintarajoitteen takia. Arvioinnissa on huomioitava asiakkaan yksilöllinen tilanne, ympäristön ja vamman yhteisvaikutus. Samanlainen toimintarajoite voi siis eri ympäristössä johtaa erilaiseen ratkaisuun. Edellytyksenä ei ole täysin itsenäinen selviytyminen esteettömän asumisen tuella.

Esteettömän asumisen tukea järjestetään:

- asunnon muutostöihin
- esteiden poistamiseen asunnon välittömästä lähiympäristöstä
- esteettömän asumisen mahdollistaviin välineisiin ja muihin teknisiin ratkaisuihin
- esteettömän asumisen suunnitteluun.
- Vammaisen henkilön käyttöön voidaan myös antaa korvaukset välineitä ja muita teknisiä ratkaisuja

Myönnettäessä vammaiselle henkilölle asunnon muutostöitä ja asuntoon kuuluvia välineitä, koneita ja laitteita korvataan vamman tai sairauden vuoksi *välttämättä tarvittavien* muutostöiden ja laitteiden *kohtuulliset kustannukset*. Jos vamman kannalta välttämättömiä asunnonmuutostöitä ei ole mahdollista toteuttaa kohtuuhintaisilla asunnonmuutostöillä, ne voidaan toteuttaa korvaamalla uudisrakentamisen kohtuulliset kustannukset. Uudisrakentamisen suunnittelu- ja rakennusvaiheessa tulee huomioida vamman tai sairauden vaatimat muutostyöt, jolloin kokonaiskustannukset jäävät pienemmiksi.

Esteettömän asumisen tukea myönnetään vain henkilön säännöllisessä ja pitkäaikaisessa käytössä olevaan asuntoon ja asunnon välittömään lähiympäristöön. Asunnon tulee olla hyväksytty vakituiseen ympärivuotiseen käyttöön, muutostöiden korvaaminen ei koske vapaa-ajan asuntoja. Asunnon hallinnan (vuokra, omistus, käyttöoikeus) perusteella ei ole väliä. Asumispalveluyksikössä palveluntuottaja vastaa lähtökohtaisesti asunnon ja yksikön ympäristön esteettömyydestä, mutta esteettömän asumisen tukea voidaan myöntää erityisen painavasta syytä myös asumispalveluyksikössä olevaan asuntoon. Tällainen tilanne voisi olla, jos asumisyksikkö olisi vammaiselle henkilölle muutoin sopiva, mutta hän ei voisi jatkaa siellä asumista ilman esteettömän asumisen tukea. Tällöin vammaisen henkilön tarve esteettömän asumisen tukeen tulisi poiketa asumisyksikössä yleisesti vallitsevasta esteettömyyden tarpeesta ja palvelulta edellytetystä ympäristön esteettömyydestä, joka on määritelty asumispalvelujen palvelukuvauksessa

Myös lapselle voidaan myöntää esteettömän asumisen tukea kotona asumisen mahdollistamiseksi. Esteetön asumisen tuki järjestetään vuoroasumistilanteessa (HE:n mukaan vähintään 40 %) lapsen virallisen asuinpaikan lisäksi toisen vanhemman asuntoon.

2.7.1 Asunnon muutostyöt

Asunnon muutostyönä voidaan korvata esim.

- ovien leventäminen

- kynnysten poisto, luiskien rakentaminen
- tasoerojen poistaminen asunnosta
- asunnon eri tilojen, esim. WC:n ja kylpyhuoneen, rakenteellisen ja toiminnallisen esteettömyyden toteuttaminen
- valaistukseen, akustiikkaan, kontrastipintoihin liittyvät korjaukset
- vamman tai sairauden vuoksi välttämättömät materiaalimuutokset
- saunan välttämättömät muutostyöt pesutilojen yhteydessä
- Lisätilan rakentaminen silloin, kun se on välttämättömä vammaan tai sairauden aiheuttaman toimintarajoituksen vuoksi eikä muuta ratkaisua voida pitää kohtuullisena vammaisen henkilön elämäntilanne tai perhesuhteet huomioon ottaen
- asunnon palauttaminen alkuperäiseen tilaan (pitkäaikaisen vuokrasuhteen päättyessä, jos vuokranantaja tätä edellyttää)

Asunnon muutostöinä ei korvata sellaisia korjauksia, jotka pitäisi joka tapauksessa tehdä, esim. perusparannuksia ja -korjauksia, kosteusvauriokorjauksia tms. Myöskään asiakkaan asumisviihtyvyyteen tai asunnon laatutason parantamiseen liittyvät asunnonmuutostyöt eivät kuulu vammaispalvelulain mukaan korvattavaksi.

Mikäli asuntoon on sen huonokuntoisuuden vuoksi tehtävä peruskorjauksia, ne on tehtävä ennen kuin asunnon muutostöihin voidaan ryhtyä. Asunnon peruskorjaukseen voi hakea ARA:n korjausavustusta.

Uudisrakentamisen suunnitteluvaiheessa huomioidaan kaikki vamman tai sairauden edellyttävät tarkoituksenmukaiset ratkaisut. Uudisrakentamisessa vamman aiheuttamia kustannuksia korvataan normaalien rakentamiskustannusten ylittäviltä osilta. Uudisrakennuksen lisäneliöistä aiheutuvia kustannuksia ei korvata. Asunnon muutostöiden yhteydessä tai myöhemmin ilmeneviin korjausvaurioihin ym. vastaaviin vammaispalvelu ei ole velvollinen osallistumaan.

Asunnon muutostyö on vaiheittain etenevä prosessi. Asunnon muutostyöprosessi käynnistyy tarpeesta, jonka joko asiakas itse, omainen tai asiantuntija havaitsee. Vammaispalveluna myönnettävinä muutostöiden periaatteita ovat *välttämättömyys ja kohtuulliset kustannukset*. Jos hakemus tehdään suullisesti, pyydetään täyttämään myös kirjallinen hakemus ja toimittamaan tarvittavat liitteet. Hakemuksen liitteet (näitä voi täydentää prosessin kuluessa ennen päätöksentekoa):

- Mahdolliset todistukset terveydentilasta
- tarvittaessa fysioterapeutin/toimintaterapeutin/ kuntoutusohjaajan/apuvälineuvojan lausunto asunnon muutostyötä varten. Lausunto sisältää asiakkaan toimintakyvyn arvioinnin, kuvauksen asuinympäristöstä sekä arvioinnin tarvittavista muutostöistä ja niiden välttämättömyydestä päivittäisissä toiminnoissa.
- Rakennuspiirustukset
- Kuvaus suunnitelluista muutostöistä
- Asunnon omistajan/taloyhtiön suostumus muutostöihin. Mikäli asiakas asuu asunto-osakeyhtiössä, asunnonomistaja tekee ilmoituksen asunnon muutostyöstä ja toimittaa

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

suunnitelman asunto-osakeyhtiön hallitukselle. Asiakas vastaa suostumuksen hankkimisesta.

- Mahdollisesti tarvittava rakennuslupa (asiakas vastaa lupien hakemisesta)

Hakemuksen perusteella sovitaan arvioinnista/kotikäynnistä ja siitä, ketkä siihen osallistuvat. Arviokäynnille osallistuvien kokoonpano riippuu haetun muutostyön laajuudesta ja haastavuudesta. Arviointikäynnillä tulee olla mukana asiakkaan tai hänen edustajansa lisäksi: sosiaalityöntekijä/sosionomi, tekninen asiantuntija (Järvi-Saimaan palvelut) ja/tai tarvittaessa fysioterapeutti/toimintaterapeutti/kuntoutusohjaaja/ apuvälineneuvoja. Arvioinnissa huomioidaan asiakkaan kokonaistilanne ja hänellä mahdollisesti käytössä olevat muut palvelut ja muutostöiden vaikutus näihin. Suunnitelman ja kustannusarvion tekee Järvi-Saimaan palvelujen tekninen asiantuntija. Päätöstä ja muutostyötä ei voida tehdä ennen asunto-osakeyhtiön/vuokranantajan antamaa lupaa. Viranhaltija tekee päätöksen muutostöistä asiakkaan tekemän hakemuksen ja palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Päätöksenteon pohjana viranhaltijalla on käytettävissä lainsäädäntö muutostyön myöntämisen perusteista, lausunto asunnon muutostöiden tarpeesta, lupa taloyhtiön hallitukselta/isännöitsijältä/asunnon omistajilta, muutostyön suunnitelma ja kustannusarvio sekä tarvittaessa tarjouspyynnöt. Viranhaltija konsultoi tarpeen mukaan rakennusalan asiantuntijaa ja/tai asunnon muutostöiden suunnitteluun osallistuneita muita ammattihenkilöitä . Etelä-Savon hyvinvointialue teettää asunnon muutostyöt suunnitteluineen Järvi-Saimaan palveluilla ja tämä edellyttää aina vammaisen henkilön suostumusta.

Asiakkaalle selvitetään asunnonmuutostyön yhteyshenkilön yhteystiedot, aikataulutus sekä asiakkaan, urakoitsijan, lausunnon tekijän ja päättäjän tehtävät ja vastuut. Järvi-Saimaan palvelujen tekninen asiantuntija valvoo ja ohjaa työn etenemistä ja rakennustyön oikeellisuutta sekä viestittää muutoksista asiakkaalle ja viranhaltijalle. Lisäksi hän ilmoittaa muutostyön valmistumisesta päätöksen tehneelle viranhaltijalle. Asunnon muutostöiden valmistuessa erityisesti laajemmissa muutoksissa tehdään lopputarkastus, jossa on mukana sosiaalityöntekijä, tekninen asiantuntija ja tarvittaessa suosituksen tehnyt ammattilainen (esim. fysio- tai toimintaterapeutti, kuntoutusohjaaja, apuvälineneuvoja). Suppeissa muutostöissä lopputarkastus voidaan toteuttaa myös puhelimitse ennen laskun hyväksymistä. Mikäli kohteessa on ollut suunnitteluvirhe tai tehdyssä työssä joku muu virhe, vastaa suunnittelija tai urakoitsija virheestään sopimusehtojen mukaan.

Vammaiselle henkilölle voidaan myös myöntää korvaus esteettömän asumisen toteuttamisesta. Jos vammaisen henkilö haluaa toteuttaa esteettömän asumisen itse, hänelle annetaan suunnitelman saavuttua arvio korvattavista kohtuullisista kustannuksista ilman aiheetonta viivytystä. Muutostyön rakennusteknisen suunnitelman tekee tekninen asiantuntija asiakkaalle silloin, kun sitä tarvitaan asunto-osakeyhtiön tai vuokranantajan lupaa varten. Asiakas vastaa itse lupien pyytämisestä. Päätöstä ja muutostyötä ei voida tehdä ennen asunto-osakeyhtiön tai vuokranantajan antamaa lupaa. Asunnonmuutostyöt myönnetään avustuksena huomioiden kohtuulliset kustannukset, jotka on määritelty avustuspäätöksessä. Avustuspäätöksen saatuaan asiakas valitsee itse urakoitsijan, jolla työn teettää. Sopimussuhde syntyy asiakkaan ja urakoitsijan välille. Muutostyön suorittaja vastaa laatutasosta ja siitä, että muutostyöt toteutetaan hyviä

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

rakennustapoja noudattaen. Mikäli asunnon muutostyön toteutus tapahtuu sellaisen henkilön toimesta, jolla ei ole alan ammatillista koulutusta tai yritystä, voidaan korvata asunnon muutostyöstä aiheutuvia kohtuullisia materiaalikuluja, mutta ei työn osuutta. Jos muutostöitä tai apuvälineitä hankitaan ilman voimassa olevaa vammaispalveluiden päätöstä, kustannusten korvaaminen voi olla epävarmaa. Vammaisen henkilön on haettava korvausta esteettömän asumisen toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin kuuden kuukauden kuluessa ensimmäisen kustannuserän syntymisestä. Määräajasta poiketaan, jos viivästymiselle on hyväksyttävä syy.

Mikäli kohteessa on ollut suunnitteluvirhe tai tehdyssä työssä joku muu virhe, vastaa suunnittelija tai urakoitsija virheestään yleisten sopimusehtojen mukaan. Tällaisessa tilanteessa Vammaispalvelut ei osallistu asiassa mahdollisesti syntyviin erimielisyyksiin, vaan asian ratkaisee tarvittaessa kuluttajaviranomainen

Asunnon muutostöistä korvataan kohtuulliset kustannukset. Kohtuullisten kustannusten arvioinnin lähtökohdiana on perustasoisen ratkaisun keskimääräinen markkinahinta vammaisen yksilöllinen tarve ja toteuttamiskelpoinen ratkaisu huomioiden. Soveltuvin osin käytetään valtion asuntolainoituksen laatutasoa. Asiakas voi halutessaan käyttää muutostyön toteutuksessa kalliimpia materiaaleja, jolloin hän maksaa kustannusten erotuksen perustasoihin materiaaleihin itse. Muutostyöt pyritään toteuttamaan vammaismitoitusti ja rakennusohjeiden sekä rakentamista säätelevien standardien mukaisesti. Muutostyön suorittaja vastaa laatutasosta ja siitä, että muutostyöt toteutetaan hyviä rakennustapoja noudattaen.

Mikäli vammaisen henkilö muuttaa tai vaihtaa asuntoa, on kohtuullisuutta arvioitava myös tällöin. Hakemuksessa on perusteltava, paitsi vammasta tai sairaudesta aiheutuva tarve muutostöihin, myös muuton tai asunnon vaihdon peruste. Asunnon vaihdon syy voi olla esimerkiksi perhetilanteen muutos, lapsen syntymä, lisääntynyt apuvälineiden tarve tai tarve vaihtaa paikkakuntaa. On huomioitava, että myös vammaisella henkilöllä on perustuslaillinen oikeus yhdenvertaisuuteen ja liikkumisvapauteen sekä oikeus valita asuinpaikkansa. Muutostöiden korvattavuuden kohtuullisuutta arvioidaan myös suhteessa asunnon sopivuuteen asiakkaalle. Mikäli asunto hankitaan vammautumisen jälkeen, sen valinnassa tulee huomioida asunnon sopivuus asiakkaalle hänen toimintarajoitteidensa kannalta ja asunnonmuutostöiden kohtuullisuutta arvioidaan myös suhteessa tähän.

Vammaisen henkilön muuttaessa toiselle hyvinvointialueelle, korvaa lähtöalueen hyvinvointialue ne muutostyöt, joita ilman henkilö ei voisi muuttaa uuteen asuntoon. Tällaisia välttämättömiä muutostöitä voivat olla esimerkiksi esteettömän sisäänkäynnin mahdollistavat muutostyöt tai pesuhuoneeseen tehtävät välttämättömät muutostyöt. Mikäli muutostyöt voidaan suorittaa muuton jälkeen, korvausvastuussa on uusi hyvinvointialue.

Esteettömän asumisen tuen sisältö ja toteutustapa kirjataan päätökseen. Esteettömän asumisen toteuttamisesta haettavien korvausten osalta päätökseen kirjataan myös kustannukset.

2.7.2 Esteiden poistaminen asunnon välittömästä ympäristöstä

Vammaispalvelulain mukaan korvataan toimet, jotka ovat välttämättömiä, jotta

- vammainen henkilö pääsee kulkemaan asuntoonsa ja sieltä pois
- vammainen henkilö voi käyttää turvallisesti asuntoon liittyvää piha-aluetta
- vammaisella henkilöllä on mahdollisuus käyttää asuntoonsa kuuluvaa parveketta
- vammaisella henkilöllä on mahdollisuus käyttää asuinrakennuksen yhteiskäytössä olevia tiloja

Esteettömän asumisen tuella ei ole tarkoitus korvata niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat asumisesta hissittömässä kerrostalossa ja näin ollen vammaispalvelulain tarkoittama esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä ei tule sovellettavaksi, kun on kyse hissien tai muun nostolaitteen tai välineen asentamisesta taloyhtiön porrashuoneeseen. Taloyhtiöille kuuluvat myös säilytystilojen ja varastojen rakentaminen, pysäköintipaikat, pihojen asfaltoinnit ja huolehtiminen em. tilojen ja väylien yms. esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.

2.7.3 Esteettömän asumisen mahdollistavat välineet ja muut tekniset ratkaisut

Vammaiselle henkilölle korvataan asuntoon kuuluvien välineiden ja muiden teknisten ratkaisujen hankkimisesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammasta tai sairaudesta johtuvan toimintarajoituksen vuoksi välttämättä tarvitsee niitä suoriutuakseen päivittäisistä toimista, liikkumisesta tai muusta itsenäisestä elämästä kotonaan. Laissa ei ole määritelty tarkasti korvattavia välineitä ja teknisiä ratkaisuja, koska lain nojalla korvattavat laitteet ja tekniset ratkaisut voivat ajan myötä muuttua kaikissa kodeissa tavanomaisiksi ratkaisuiksi.

Korvattavia esteettömän asumisen mahdollistavia laitteita ja teknisiä ratkaisuja ovat esim.

- kattoon asennettavat henkilönostimet
- porrashissi
- sähköiset ovenavausjärjestelmät
- Erilaiset kiinteästi asennettavat nousu- ja tukikahvat
- Vammaisen henkilön turvallisuuden vuoksi asennettavat hälytysjärjestelmät ja -laitteet: optiset tai akustiset hälytysjärjestelmät, kiinteä induktiosilmukka, kiinteät merkinanto- ja hälytyslaitteet
- Kiinteästi asuntoon asennettavat välineet ja tekniset ratkaisut, jotka eivät ole terveydenhuollon vastuulle kuuluvia lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä tai hoitolaitteita taikka ympäristöhallintalaitteita

Esteettömän asumisen mahdollistavat välineet ja muut tekniset ratkaisut voidaan myös myöntää asiakkaan käyttöön, jolloin ne jäävät hyvinvointialueen omistukseen. Hyvinvointialue vastaa tällöin laitteen korjaus- ja huoltokustannuksista sekä laitteen poistamisesta aiheutuvista kustannuksista. hyvinvointialueen omistaman laitteen määräaikaishuollot ja toiminta on myös hyvinvointialueen vastuulla. Huomioitavaa on, että kerros- ja rivitaloissa taloyhtiöiltä/isännöitsijältä ja

vuokranantajalta (mikäli vuokra-asunto) tarvitaan aina kirjallinen lupa myös asunnon välineiden ja laitteiden asentamiseen.

Asunnonmuutostöiden yhteydessä voi tulla esille uuden kodinkoneen hankinta. Mikäli kodinkoneita tai laitteita (esim. WC-istuin) vaihdetaan asunnonmuutostöiden yhteydessä peruskorjauksen vuoksi tai kyseessä on uudisrakennus, korvattavaksi tulee vakiomallisen laitteen ja vammasta johtuvan toimintarajoitteen edellyttämän erikoislaitteen kustannusten erotus.

2.8 Lyhytaikainen huolenpito

Vammaispalvelulaki 24 §

Lyhytaikaisen huolenpidon tarkoitus on turvata vammaisen henkilön lyhytaikainen avun ja tuen saaminen silloin, kun vammaisesta henkilöstä huolehtivat läheiset hoitavat omaan elämäänsä liittyviä velvoitteita ja huolehtivat hyvinvoinnistaan. Lyhytaikaisella huolenpidolla turvataan vammaisen henkilön avun tarve päivittäisissä toimissa / valvonta turvallisuuden vuoksi.

Lyhytaikaisella huolenpidolla tarkoitetaan huolenpitoa, joka on luonteeltaan tilapäistä tai tietyin väliajoin toistuvaa. Tilanteet, joissa vammaisen henkilö tarvitsee palvelua, voivat olla ennakkoon tiedossa olevia ja säännöllisesti toistuvia tai poikkeuksellisia ja äkillisiä tilanteita. Lyhytaikaisella huolenpidolla täydennetään vammaisen henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaan sosiaalihuoltolain, perusopetuslain ja omaishoidon tuesta annetun lain mukaisia palveluita.

Omaishoidon tukena järjestettävä omaishoitajan vapaan aikainen hoito on ensisijaista lyhytaikaiseen huolenpitoon nähden. Lyhytaikainen huolenpito voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua. Lyhytaikainen huolenpito toteutetaan siten, että se tukee vammaisen henkilön osallisuutta hänen ikänsä ja kehitysvaiheensa edellyttämällä tavalla. Lyhytaikaisen huolenpidon järjestämistapoja ovat asiakkaan tarpeesta riippuen palvelun järjestäminen kotiin hoitoapuna, ryhmämuotoinen toiminta (sis.koulujen loma-ajan toiminta) sekä tilapäinen laitos- tai asumispalvelu kodin ulkopuolella (kts. Kohta 2.4. asumisen tuki VpL 18 §).

Etelä-Savon hyvinvointialue järjestää lyhytaikaista huolenpitoa palvelusta riippuen omana toimintana ja ostopalveluna. Lyhytaikaisen huolenpidon määrästä ja toteutustavasta päätettäessä otetaan huomioon vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjattu avun, tuen ja huolenpidon tarve, vammaisen henkilön toivomukset sekä perheen tilanne kokonaisuudessaan. Lyhytaikaisen huolenpidon sisältö, määrä ja toteuttamistapa kirjataan päätökseen

Jos lyhytaikaista huolenpitoa saavalla asiakkaalla on oikeus liikkumisen tukeen, huomioidaan matkojen määrää arvioitaessa lyhytaikaisen huolenpidon matkat.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta sekä loma-ajan toiminta

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalan tie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Lyhytaikaista huolenpitoa on oikeus saada, jos kunta ei järjestä perusopetuslain 8 b §:n perusteella sellaista aamu- ja iltapäivätoimintaa, joka vastaa vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin. Kunta voi tuottaa lyhytaikaista huolenpitoa siltä osin, kuin se on hyvinvointialueen ja kunnan tehtäväkokonaisuuksien toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista. Käytännössä tällaista hyvinvointialueen vastuulla olevaa toimintaa kunnat järjestävät perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä. Lähtökohtaisesti koulun loma-aikaista hoitoa järjestetään vanhempien opiskelusta tai työssäkäynnistä johtuvista syistä. Vanhempien lomaillessa, myös lapsella/ nuorella on oikeus lomaan.

Palvelu toteutetaan pääsääntöisesti aamu- ja iltapäivätoiminnoista tuttujen ohjaajien toimesta koulun tiloissa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut määräytyvät perusopetuslain mukaan aina silloin, kun vammaisen henkilö voi osallistua perusopetuslain mukaiseen toimintaan. Mikäli kunta järjestää perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa 1 ja 2 luokan oppilaille, on erityisen tuen oppilailla oikeus ko. toimintaan perusopetuksen loppuun saakka.

Välttämättömät matkat lyhytaikaisen huolenpidon palveluihin järjestetään liikkumisen tukena

2.9 Päivätoiminta ja kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta

Sosiaalihuoltolain (710/1982) mukainen työtoiminta ja työllistymistä tukeva toiminta on ensisijainen palvelu vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin nähden.

Vammaisen henkilön päiväaikainen toiminta voidaan järjestää päivätoimintana tai työtoimintana. Vammaisen henkilö, joka tekee ansiotyötä taikka osallistuu työtoimintaan tai työllistymistä tukevaan toimintaan, voi osallistua osittain myös päivätoimintaan, jos se edistää vammaisen henkilön osallisuutta tai työllistymisen mahdollisuuksia

2.9.1 Päivätoiminta

Vammaispalvelulaki 25 §

Vammaisella henkilöllä on oikeus osallistua päivätoimintaan, jos

- hän on kansaneläkelaiassa säädettyä vanhuuseläkeikää nuorempi (alle 65 v)
- hän tarvitsee päivittäistä osallisuuden tukea
- eikä hän pysty osallistumaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:n perusteella järjestettyyn työtoimintaan tai 27 d §:n mukaiseen työllistymistä tukevaan toimintaan taikka toiminta ei vastaa vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin.

Päivätoiminnan tarkoitus

- tukea vammaisen henkilön sosiaalista vuorovaikutusta ja osallisuutta
- tukea vammaisen henkilön toimintakykyä ja omia vahvuuksia.

Jokaiselle osallistujalle sovitaan päivätoiminnalle yksilölliset toimintakyvyn ja osallisuuden tukemiseen liittyvät tavoitteet yhdessä vammaisen henkilön ja päivätoiminnan työntekijöiden kanssa. Päivätoiminnan tulee vastata vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjattuihin yksilöllisiin tarpeisiin.

Päivätoiminta on sisällöltään aktiivista ja monipuolista siten, että se tarjoaa riittävästi kognitiivisia ja toiminnallisia tavoitteita sekä yhdessä olon mahdollisuuksia. Sosiaalisen vuorovaikutuksen tukeminen eri keinoin päivätoiminnassa on tärkeää. Päivätoiminta voi sisältää esimerkiksi liikuntaa, retkeilyä ja luovaa toimintaa.

Toimintaa järjestetään viitenä päivänä viikossa, mikäli pienempi määrä ei riitä vastaamaan vammaisen henkilön tarpeisiin. Päivätoimintaa järjestettäessä on kuitenkin huomioitava asiakkaan terveydentila, ja jaksaminen ja tarvittavan levon toteutuminen. Palvelun sisältö, määrä ja toteuttamistapa kirjataan päätökseen.

Päivätoiminta voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua. Etelä-Savon hyvinvointialue järjestää päivätoimintaa omana tuotantona ja ostopalveluna

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada *maksuttomat matkat* päivätoimintaan, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Päivätoiminnan matkat sisältyvät tällöin päivätoiminnan palveluun.

Päivätoiminta voi sisältyä erityishuoltoon (kts luku 4.erityishuolto) silloin, kun se sisältyy vaativaan moniammatilliseen tukeen (vammaispalvelulaki 16 §). Tällöin asiakkaalla on oltava päivätoiminnan päätöksen lisäksi voimassa päätös vaativasta moniammatillisesta tuesta sekä erityishuollon antamisesta. *Vain erityishuoltoon sisältyvässä päivätoiminnassa voidaan käyttää erityishuoltolain mukaisia rajoitustoimenpiteitä.*

2.9.2 Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta

vammaispalvelulaki 27 §

Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 1 §:ssä tarkoitetulla kehitysvammaisella henkilöllä on oikeus osallistua työtoimintaan, jos sosiaalihuoltolain perusteella järjestetty työtoiminta tai työllistymistä tukeva toiminta ei vastaa kehitysvammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin.

Työtoiminnan tarkoitus on tukea kehitysvammaisen henkilön toiminta- ja työkykyä sekä edistää hänen pääsyään työelämään. Työtoiminnalla tuetaan kehitysvammaisen henkilön omia vahvuuksia työelämään osallistumisessa. Työtoiminnan määrälle tai laadulle ei ole asetettu laissa rajaa. Työtoimintaa järjestetään henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Henkilön omia toiveita kuullaan toiminnan määrää, toteuttamistapaa ja sisältöä suunniteltaessa.

Työtoimintaa järjestetään joko ryhmämuotoisena toimintana tai yksilöllisenä palveluna toiminnan tavoitteista ja sisällöstä riippuen. Työtoimintaa voidaan järjestää työ- ja toimintakeskuksissa tai muussa toimintaan soveltuvassa paikassa. Etelä-Savon hyvinvointialue järjestää kehitysvammaisten henkilöiden työtoimintaa omana tuotantona ja ostopalveluna.

Työtoimintaan osallistuvalla kehitysvammaisella henkilöllä on oikeus saada *maksuttomat matkat* liikkumisen tukena työtoimintaan, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Matkoista tehdään liikkumisen tuen päätös.

Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminnasta ei makseta palkkaa, mutta siitä voidaan maksaa työosuusrahaa asiakkaall.

Asiakas kykenee vastaanottamaan ohjeita ja toimimaan niiden mukaan sekä vastaa tehtäviensä suorittamisesta Työtoimintaan osallistuvalla voidaan maksaa työosuusrahaa enintään 12 €/ toteutunut toimintapäivä. Etelä-Savon hyvinvointialueella maksettavat työosuusrahat on vahvistettu erikseen.

2.10 Liikkumisen tuki

Vammaispalvelulaki 28§, 29§, 30§ ja 31§

Vammaista henkilöä tuetaan ensisijaisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä, johon kuuluu myös kutsu- ja palveluliikenne. Vammainen henkilö voi saada sosiaalihuoltolain perusteella myös julkisen liikenteen käytön ohjausta ja ohjattua harjoittelua saattajapalvelua sekä ryhmäkuljetuksia, jotka ovat ensisijaisia suhteessa vammaispalvelulain mukaiseen liikkumisen tukeen. Lisäksi vammainen henkilö voi saada itsenäisen liikkumisen ja julkisella joukkoliikenteellä liikkumisen opetteluun vammaispalvelulain 7 §:n mukaista valmennusta.

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada tarvitsemansa kohtuullinen liikkumisen tuki silloin, kun:

- hänellä on toimintarajoitteensa vuoksi erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja
- hän ei pysty *itsenäisesti* käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Toimintarajoite voi olla fyysinen, psyykinen, sosiaalinen, kognitiivinen tai aisteihin liittyvä. Liikkumisen tukea voidaan myöntää, kun ei *itsenäisesti* pysty käyttämään joukkoliikennettä, mutta tuettuna pystyy. Silloin myönnetään liikkumisen tuki (henkilökohtainen apu, saattaja) joka mahdollistaa julkisen liikenteen käyttämisen.

Liikkumisen tuella turvataan vammaisen henkilön mahdollisimman itsenäinen liikkuminen ja tavanomainen elämä. Palvelulla edistetään vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta.

Vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus liikkumisen tukeen, muttei sen toteuttamistapaan. Liikkumisen tuen toteuttamistapaa, määrää ja alueellista laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjattu liikkumisen tuen tarve, muut käytettävissä olevat palvelut ja toimintaympäristön esteettömyys. Liikkumisen tuen toteuttamistapa, määrä ja alueellinen laajuus kirjataan päätökseen.

2.10.1 Liikkumisen tukena myönnettävät matkat

Liikkumisen tukea järjestetään työ- ja opiskelumatkoihin sekä työllistymistä tukevan toiminnan, työtoiminnan ja muun tavanomaisen elämän matkoihin. Liikkumisen tukea järjestetään tarvittaessa myös valmennuksen, erityisen osallisuuden tuen, tuetun päätöksenteon, vaativan moniammatillisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon matkoihin välttämättä tarvittava määrä.

Työ- ja opiskelumatkat myönnetään hakemuksen perusteella todellisen tarpeen mukaan. Työllä tarkoitetaan työ- tai virkasuhteista työtä ja yritystoimintaa. Työn ei tarvitse turvata kokonaan toimeentuloa, mutta sen tulee olla säännöllistä eikä harrastusluontoista toimintaa katsota työksi. Opiskeluksi katsotaan peruskoulutuksen jälkeinen tutkintoon tai ammattipätevyyden suorittamiseen tähtäävä opiskelu, HOJKS:aan pohjautuva valmentava koulutus sekä työllistymistä tukeva opiskelu. Välttämättömillä työhön ja opiskeluun liittyvillä matkoilla tarkoitetaan matkoja työ- ja opiskelupaikalle ja pois työ- ja opiskelupaikalta. Työ- ja opiskelumatkoihin tarkoitettuja liikkumisen tuen matkoja ei voi käyttää asiointitarkoituksiin muutoin, kun mennäkseen työ- tai opiskelupaikalta asiointipaikkaan. Vammaispalvelulain mukaisina liikkumisen tuen matkoina ei myönnetä sellaisia matkoja, jotka tehdään työsopimuksen tai työnantajan määräyksen perusteella. Näistä matkoista työntekijä saa korvauksen työsopimuksen tai työehtosopimuksen perusteella palkkana, kilometrikorvauksena, oman auton käyttökorvauksena tai muulla tavoin. Vastaavasti toimitaan vammaisen henkilön toimiessa yrittäjänä.

Muun tavanomaisen elämän matkoja ovat esim. asiointiin, harrastuksiin, sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen liittyvät matkat. Muun tavanomaisen elämän matkoihin on oikeus saada liikkumisen tukea vähintään *18 yhdensuuntaista matkaa* kuukaudessa, ellei vammaisen henkilö hae tätä pienempää määrää matkoja. Liikkumisen tukea ei myönnetä matkoihin, joihin saa tukea muun lainsäädännön nojalla. Jos hyvinvointialue on antanut taloudellista tukea auton tai muun kulkuneuvon hankintaan, vammaisella henkilöllä on oikeus saada lisäksi muuta liikkumisen tukea vähintään 24 matkaa vuodessa, ellei vammaisen henkilö hae tätä pienempää määrää matkoja. Lisämatkojen myöntäminen muun tavanomaisen elämän matkoihin tulee harkita vammaisen henkilön yksilöllisen liikkumisen tarpeen mukaan ottaen huomioon yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä liikkumisen tuen kohtuullisuus.

Yhdensuuntaisella matkalla tarkoitetaan yhdensuuntaista matkaa lähtöosoitteesta määränpäähän. Matkalla voidaan tehdä kohtuullinen pysähdys tai poikkeama, tällainen voisi olla esim. lapsen vieminen päiväkotiin, raha-automaatilla asiointi tms. Kuljetuspalveluilla ei tarkoiteta kiertojoukkoa ilman määränpäättä eikä esimerkiksi kuljetuksen syynä oleva asiointi voi mennä kohtuullisena poikkeamana vaan se kuluttaa 2 matkaa.

Liikkumisen tuki voidaan jaksottaa vammaisen henkilön hakemuksesta korkeintaan yhden vuoden ajalle. Jaksottaminen tarkoittaa sitä, että kuljetuspalvelumatkojen tarkastelujaksoa pidennetään (esim. 72 matkaa/6kk). Päätös jaksottamisesta tehdään aina aikaisintaan päätöspäivästä seuraavan kuukauden alusta eli takautuvasti ei voi jaksottaa matkoja.

Matkabudjetti on Etelä-Savon hyvinvointialueella pilottikäytössä ja siihen voidaan ottaa valikoiden rajattu määrä asiakkaita. Matkabudjetissa asiakkaalle myönnetään matkojen määrän sijaan euromäärä tai euro- ja kilometrimäärä, joka on käytettävissä liikkumisen tukena. Matkabudjetissa liikkumisen tukea voidaan käyttää joustavasti esimerkiksi harvemmin pidemmille matkoille. Matkabudjettia voi käyttää koko Suomen alueella.

2.10.2 Liikkumisen tuen toteuttamistavat

Liikkumisen tuki voidaan toteuttaa yhdellä tai useammalla eri toteuttamistavalla. Etelä-Savon hyvinvointialueella on liikkumisen tuen toteuttamistavoista käytössä kuljetuspalvelu ja siihen sisältyvä saattajapalvelu, henkilökohtainen apu, saattaja. Etelä-Savon hyvinvointialue voi liikkumisen tukena antaa vammaiselle taloudellista tukea (32 §) auton tai muun kulkuneuvon hankintaan, jos vammaisen henkilön liikkumisen tarve on runsasta. Tuki on määrärahasidonnainen ja sen myöntämisperusteet on kuvattu tämän soveltamisohjeen kohdassa 3.1. taloudellinen tuki.

Henkilökohtainen apu ja saattaja

Kun liikkumisen tuki myönnetään henkilökohtaisena apuna, henkilökohtainen avustaja voi avustaa asiakasta julkisen joukkoliikenteen käyttämisessä tai liikkumaan muuten avustajan avustamana. Henkilökohtaisen avun myöntämisperusteiden on myös täytyttävä ja henkilökohtaisesta avusta tehdään erillinen päätös. Henkilökohtaisena apuna myönnetyn liikkumisen tukeen käytettävä aika lisätään tarvittaessa muun henkilökohtaisen avun aikaan ja kirjataan päätökseen. Erityisesti henkilökohtainen apu liikkumisen tukena on toimiva ratkaisu silloin, kun asiakkaalla on henkilökohtainen avustaja käytössään koko päivän, mutta tämä ei ole peruste eikä edellytys liikkumisen tuen toteuttamiselle henkilökohtaisella avulla. Liikkumisen tueksi henkilökohtaisena apuna ei voida laskea sellaista aikaa, jossa avustaja kuljettaisi avustettavaa joko avustettavan tai avustajan autolla. Tämä koskee kaikkia henkilökohtaisen avun toteuttamistapoja, myös työnantajamallia.

Saattaja voidaan myöntää liikkumisen tukena myös ilman kuljetuspalvelua silloin, kun asiakkaan liikkuminen julkisella kulkuvälineellä onnistuu myönnettävän saattajan avulla.

Kuljetuspalvelu

Kuljetuspalvelun matkapalvelukeskuksen tuottajana Etelä-Savon hyvinvointialueella toimii DRide. Kuljetuspalvelun käyttö edellyttää, että asiakkaan asiakastiedot on syötetty DRiden asiakastietojärjestelmään. Kuljetukset järjestetään asiakasprofiilin mukaan. Asiakasprofiilista käy ilmi kuljetusten järjestämisen kannalta oleelliset tiedot kuten mm. asiakkaan perustiedot, kuljetuspalvelupäätöksen voimassaoloaika, myönnetty matkatyyppi ja matkamäärä, matkustusoikeus, käytössä olevat apuvälineet, avustamisen tarve ja muut erityistarpeet. Tietoja

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalan tie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

käytetään ainoastaan kuljetusten suunnitteluun ja järjestämiseen. Kuljetusten hallitsemiseksi on tärkeää, että asiakkaan asiakasprofiilitiedot ovat ajan tasalla. Asiakkaan tulee olla välittömästi yhteydessä vammaispalvelun asiakasohjaukseen, mikäli hänellä tulee muutoksia, jotka vaikuttavat matkojen järjestämiseen (esim. nimen, osoitteen tai kotikunnan muutos, toimintakyvyn muutos, pitkäaikaishoitoon siirtyminen tai kuljetustarpeen lakkaaminen). Asiakkaalla on mahdollisuus tarkistaa omia kuljetuspalvelupäätökseen liittyviä tietojaan olemalla yhteydessä vammaispalvelujen asiakasohjaukseen.

Etelä-Savon hyvinvointialueella on palvelun järjestäjänä oikeus päättää kuljetuspalvelun järjestämistavasta harkitsemallaan tarkoituksenmukaisella tavalla. Etelä-Savon hyvinvointialueen henkilökuljetukset järjestetään ensisijaisesti yhdisteltyinä kuljetuksina. Vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun järjestämisessä on riittävässä määrin otettava huomioon vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet liikkumiseen sekä yksilölliset vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset siten, ettei järjestämistapa kavenna vammaisen henkilön subjektiivisen oikeuden käyttämistä. Mikäli ensisijainen kuljetuspalveluiden järjestämistapa ei tosiasiallisesti sovellu asiakkaalle hänen vammansa tai sairautensa vuoksi, kuljetuspalvelu järjestetään asiakkaan yksilöllisen tarpeen huomioon ottavalla tavalla myöntämällä hänelle avustamispalveluita ja erillisoikeuksia.

Kuljetuspalvelumatkat tilataan DRiden palvelukeskuksesta, joka on käytettävissä viikon jokaisena päivänä ympärivuorokauden (24/7). Matka on tilattava hyvissä ajoin, viimeistään 1,5 tuntia ennen tarvittavaa kuljetuksen tuloaikaa. Kuljetuksen toteuttamisessa huomioidaan kuitenkin kuljetuksen tilaajan maantieteellinen sijainti sekä autojen saatavuus ja soveltuvuus asiakkaan kuljetustarpeeseen. Kuljetus voidaan toteuttaa myös aiemmin, mikäli kuljetus voidaan yhdistää toiseen olemassa olevaan saman suunnan kuljetukseen. Paluumatka suositellaan tilattavaksi yhtäaikaaisesti menomatkan kanssa, mikäli paluu-aika on tiedossa. Mikäli paluumatkaa ei ole mahdollista tilata etukäteen, kuljetusten matkapalvelukeskus pyrkii järjestämään paluumatkan mahdollisimman pian tilauksen vastaanottamisesta. Kuljetuksen järjestämiseen vaikuttaa aina myös taksiautojen saatavuus ja niiden soveltuvuus asiakkaan kuljetustarpeeseen. Mikäli asiakkaalla on säännöllisiä kuljetustarpeita, matkat suositellaan tilattavaksi pidemmäksi ajaksi kerrallaan.

Asiakkaan tulee olla valmiina matkaan viimeistään tilauksen yhteydessä sovittuna noutoaikana. Tilauksen yhteydessä sovittu nouto-aika voi poiketa enintään +/- 15 min. Tilauksen yhteydessä ilmoitettu ehdoton aikataulu ei saa poiketa sovituksista. Asiakkaalle tulee tekstiviesti-ilmoitus kyydin saapumisesta, kun auto on sen hyväksynyt.

Kuljetuspalveluun liittyviä erillisoikeuksia voidaan myöntää hakemuksen perusteella yksilöllistä harkintaa käyttäen, erillisoikeuden pitää aina perustua asiakkaan vammasta tai sairaudesta johtuvaan toimintakyvyn rajoitteeseen. Hakemuksessa tulee esittää tarkat, yksilökohtaiset perustelut erillisoikeuden saamiseksi. Asiakas saa viranhaltijapäätöksen hänelle mahdollisesti myönnetystä erillisoikeudesta ja siitä menee tieto myös matkapalvelukeskuksen asiakasprofiiliin.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihe 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

- Pyörätuolikuljetusavoneuvon käyttöoikeus ja avustamislisä: Asiakkaalla on oikeus käyttää pyörätuolikuljetuksiin varusteltua ajoneuvoa, mikäli hän ei vammansa takia kykene käyttämään tavallista taksia tai siirtymään tavalliseen taksiin kuljettajan avustamana. Ao. ajoneuvon kuljettajalle maksetaan avustamislisä kuljetuksista, jossa kuljetettava henkilö liikkuu pyörätuolilla, joka kiinnitetään ajoneuvoon neljällä hihnalla ja lanneyvöllä auton runkoon (Standardin SFS5912 ja tieliikennelaki 88 c §). Lisäksi kuljettaja hakee tarvittaessa kuljetettavan asiakkaan ja hänen apuvälineensä/tavaransa lähtöpaikasta sekä määränpäässä saattaa asiakkaan tavaroinensa asuntoon.
- Yhdistelykielto: Yhdistelykiellon saaneen asiakkaan kuljetusta ei yhdistellä muihin kuljetuksiin. Asiakkaalle voidaan myöntää yhdistelykielto, mikäli taksin käyttö yksin on asiakkaan vaikeavammaisuuden ja sairauden vuoksi perusteltua. Yhdistelykieltoon katsotaan olevan oikeutettu asiakas, jonka vaikeavammaisuus estää hänen tosiasiallisen osallistumisensa yhdisteltyyn kuljetukseen.
- Vakiotaksin käyttöoikeus: Vakiotaksin käyttöoikeus voidaan myöntää asiakkaalle, joka vaikean vammansa tai sairautensa vuoksi sitä välttämättä tarvitsee voidakseen matkustaa turvallisesti. Vakiotaksin käyttöoikeuden saaneen asiakkaan kuljetukset voidaan yhdistellä muihin kuljetuksiin, eli kuljetuksessa voi olla mukana myös muita henkilöitä. Vakiotaksioikeuden saanut tilaa kuljetukset suoraan valitsemaltaan taksilta. Vakiotaksit (vähintään 2 taksia) tulee valita Etelä-Savon hyvinvointialueen sopimuskumppaneista yhdessä päätöksentekijän kanssa. Vakiotaksioikeuden saanut voi käyttää vain niitä kuljetuspalvelun tuottajia/tuottajaa, joihin hänelle on myönnetty oikeus ja kirjattu päätökseen. Vakiotaksioikeuspäätöksellä ei voi käyttää muita kuljettajia matkustustarpeisiin.
- Taksin tilaaminen ilman (ennakko)tilausaikaa: oikeus tilata taksi ilman tilausaikaa voidaan myöntää asiakkaalle, jolle liikkumisen ennakointi 1,5 tunnin tilausajalla on toimintakyky huomioiden kohtuutonta
- Saattaja ja taksiautoilijan tarjoama saattopalvelu Tavanomaiseen taksiautoilijan antamaan palveluun kuuluu avustaminen autoon ja autosta nousemiseen. Asiakkaalla on oikeus käyttää matkan aikana saattajaa (1 henkilö), mikäli kuljettajan tavanomainen apu ei ole asiakkaalle toimintakyvyn rajoitteitten takia riittävä. Saattamisella tarkoitetaan välittömästi ennen matkaa, matkan aikana ja välittömästi matkan jälkeen tapahtuvaa avustamista. Saattajan matka on maksuton. Saattajana voi toimia henkilö, joka ei ole itse kuljetuspalvelun saaja ja on kykenevä toimimaan saattajana. Saattajan iän ja toimintakyvyn on oltava sellainen, että hän suoriutuu saattamisesta oman ja saatettavan turvallisuuden vaarantumatta. Asiakas hankkii itse saattajan. Lähtökohtaisesti saattajaa ei haeta eri osoitteesta, vaan hänen on noustava kyytiin ja poistuttava kyydistä samassa osoitteessa saatettavan kanssa. Saattaja voidaan kuitenkin ottaa kyytiin ja jättää kyydistä matkareitin varrella, mikäli tämä on mahdollista tehdä kohtuullisen pysähdyksen tai poikkeaman sallimissa puitteissa. Mikäli saattajan käyttöön oikeutetulla asiakkaalla ei ole käytettävissä saattajaa, asiakas voi saada kuljettajalta tarvitsemansa saattoavun. Saattoavulla

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihe 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

tarkoitetaan asiakkaan turvallista saattamista lähtöpaikasta (esim. kotiovelta) autoon ja autosta määränpäähän (esim. kotiovelle)

Kuljetuspalveluna järjestettävästä liikkumisen tuesta voidaan periä korkeintaan joukkoliikennemaksua vastaava kohtuullinen maksu. Etelä-Savon hyvinvointialueella perittävät asiakasmaksut vahvistetaan vuosittain aluehallituksen päätöksellä. Asiakas saa laskun käyttämiensä matkojen perusteella kuukausittain jälkikäteen. Kuljetuspalveluiden omavastuuosuuksiin on mahdollista hakea alennusta tai perimättä jättämistä asiakasmaksuasetuksen mukaisesti.

2.10.3 Liikkumisen tuen alueellinen laajuus

Työ- ja opiskelumatkojen alueellista laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon kohtuullisuus sekä vammaisen henkilön yhdenvertainen oikeus työntekoon ja opiskeluun sekä vammaisen henkilön yksilöllinen liikkumisen tuen tarve. Pääasiassa noudatetaan työhallinnon työssäkäyntialuetta opiskelu- ja työmatkoihin alueellisen laajuuden määrittelyssä.

Muita kuin työ - ja opiskelumatkoja voi tehdä oman asuinkunnan alueella, oman asuinkunnan ja *toiminnallisten lähikuntien* (tarvittavan palvelun lähin saatavuus) välillä sekä oman asuinkunnan ja oman elämän kannalta merkittävien kuntien (esim. perhe- tai ystävyysuhde, vapaa-ajan asunto) välillä. Erityisestä syystä kertaluonteisena muita kuin työ- ja opiskelumatkoja voi tehdä myös muiden kuntien alueelle.

Toiminnallisella lähikunnalla tarkoitetaan lähintä mahdollista kuntaa, jossa tarvittava palvelu on saatavilla. Määrittely tehdään sen mukaan, missä alueen asukkaat yleisesti liikkuvat ja missä palvelut ovat saatavilla. Etelä-Savon hyvinvointialueen toiminnalliset lähikunnat asuinkunnan mukaan ovat:

Enonkoski: Savonlinna
 Hirvensalmi: Mikkeli
 Juva: Mikkeli
 Kangasniemi: Pieksämäki, Mikkeli
 Mikkeli:
 Mäntyharju: Mikkeli
 Pieksämäki: Mikkeli
 Puumala: Mikkeli
 Rantasalmi: Savonlinna
 Savonlinna:
 Sulkava: Juva, Savonlinna

Toiminnallinen lähikunta voi poiketa näistä esimerkiksi silloin, kun asiakas asuu kunnan raja-alueilla tai muutoin luonteva liikkumissuunta on näistä poikkeava. Toiminnallisen lähikunnan määrittelyyn ei vaikuta esimerkiksi se, että asiakas haluaa asioida tiettyssä kauppaliikkeessä, jos ko. tuote/palvelu on saatavissa toisesta liikkeestä varsinaisessa toiminnallisessa lähikunnassa.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Oman elämän merkittävällä kunnalla tarkoitetaan kuntaa, jossa vammaisella henkilöllä on tarve käydä *toistuvasti* perhe- tai ystävyysuhteen, vapaa-ajan asunnon tai muun vastaavan syyn vuoksi. Asiakkaan tulee liikkumisen tuen hakemuksessaan perustella, miksi kunta on hänen elämänsä merkittävä kunta. Myös liikkumisen tuen alueellisessa laajuudessa otetaan huomioon kohtuullisuusharkinta. Korvattavaksi tulevat korkeintaan kohtuulliset kuljetuspalveluista aiheutuvat kustannukset. Kustannusten kohtuullisuus arvioidaan tapauskohtaisesti yksilöllisen harkinnan ja matkustamisen tarkoituksen perusteella.

Mikäli asiakkaalla on soveltamisohjeessa määritellystä matkustusoikeudesta poikkeavia säännöllisiä ja tavanomaiseen elämään kuuluvia muita matkustustarpeita, asiakkaan tulee perustella hakemuksessaan kyseinen poikkeava matkustustarve. Asiakkaan esittämä yksilöllinen kohtuullisena pidettävä matkustustarve huomioidaan mahdollisuuksien mukaan kuljetuspalvelupäätöstä tehtäessä. Yksilöllisestä tai soveltamisohjeessa määritellystä matkustusoikeudesta poikkeava matkustusoikeus määritellään päätöksessä ja tästä tehdään merkintä asiakkaan asiakasprofiiliin

2.11 Taloudellinen tuki hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle

Vammaispalvelulaki 33 §

Hengityslaitteen varassa elävällä henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka elämän ylläpitäminen edellyttää henkitorviavanteen kautta toteutettavaa tai muuta pysyvää taikka pitkäaikaista ympärivuorokautisesti laitteen avulla toteutettavaa hengitystukihoitoa.

Hengityslaitteen varassa elävällä henkilöllä on oikeus saada taloudellista tukea ylläpitokustannuksiinsa silloin, kun hän ei ole terveydenhuollon laitoshoidossa. Taloudellisenä tukena myönnetään 1400 € kuukaudessa. Hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle annettava hoito, ylläpito terveydenhuollon laitoshoidon aikana sekä hoitoon liittyvät kuljetukset ovat asiakkaalle maksuttomia (asiakasmaksulaki 5 §).

Jos henkilöllä on oikeus saada yleistä asumistukea, eläkkeensaajan asumistukea taikka opintotuen asumislisää, hänen on haettava ensisijaisesti niitä. Tällöin henkilölle myönnettävästä taloudellisesta tuesta vähennetään henkilön saama asumistuki tai -lisä. Jos henkilö kuuluu useamman henkilön ruokakuntaan, joka saa yleistä asumistukea, vähennetään henkilölle myönnettävästä taloudellisesta tuesta osuus, joka lasketaan jakamalla ruokakunnalle maksettava yleinen asumistuki ruokakunnan jäsenten määrällä. Lisäksi henkilölle maksettavasta taloudellisesta tuesta vähennetään 50 € kultakin vuorokaudelta, jolloin henkilö on ollut lyhytaikaisessa terveydenhuollon laitoshoidossa. Jos vammaiselle henkilölle maksetaan ylläpitokorvausta ennen 1.1.2025 voimaan tulleiden säännösten perusteella, samalta ajalta ei ole oikeutta saada hengityslaitteen varassa elävän henkilön taloudellista tukea.

Palvelut järjestetään hengityslaitteen varassa eläville henkilöille sosiaalihoitolain mukaisina peruspalveluina, vammaispalveluina ja terveydenhuollon palveluina.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalan tie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

3 MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET

3.1 Taloudellinen tuki

Vammaispalvelulaki 32 §

Teknisten ratkaisujen ja muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen välineiden hankkimisesta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista voidaan korvata puolet, jos vammainen henkilö tarvitsee niitä:

- 1) päivittäisissä toimissa;
- 2) liikkumisessa;
- 3) vuorovaikutuksessa; tai
- 4) vapaa-ajan toiminnoissa

Toimintarajoitteen edellyttämät välttämättömät ja kohtuulliset muutostyöt, jotka tehdään vakiomalliseen välineeseen tai muuhun tekniseen ratkaisuun sekä autoon tai muuhun kulkuvälineeseen. korvataan kokonaan määrärahojen puitteissa.

Hyvinvointialue voi myös antaa taloudellisena tukena korvauksetta vammaisen henkilön käyttöön teknisiä ratkaisuja tai muita kuin lääkinnällisen kuntoutuksen välineitä. Välineellä tarkoitetaan laajasti erilaisia päivittäisissä toimissa, liikkumisessa, vuorovaikutuksessa sekä vapaa-ajan toiminnoissa tarvittavia välineitä, koneita ja laitteita. Teknisillä ratkaisuilla tarkoitetaan erilaisia kehittyvän tekniikan ja teknologian mahdollistamia ratkaisuja, joilla voidaan tukea vammaisen henkilön osallistumista ja itsenäistä elämää.

Taloudellista tukea on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun vammainen henkilö on saanut välineen tai teknisen ratkaisun haltuunsa. Määräajasta poiketaan, jos hakemuksen viivästymiselle on hyväksyttävä syy.

Taloudellista tukea myönnettäessä arvioidaan edistääkö haettu väline, kone tai laite olennaisesti vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista ja vähentääkö se huomattavasti muiden palvelujen tarvetta.

Määrärahat kohdennetaan ensisijaisesti henkilöille, joilla on vaikea toimintarajoite, huomioiden elämäntilanne ja toimintaympäristö kokonaisuudessaan. Päivittäisissä toimissa suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankinnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen varattu määräraha kohdennetaan ensisijaisesti vammaisten henkilöiden päivittäisissä toiminnoissa tarvitsemien välttämättömien välineiden, koneiden ja laitteiden muutostöihin ja toissijaisesti välineiden, koneiden ja laitteiden hankintaan.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet myönnetään pääasiassa omaksi, jolloin avustuksen määrä on enintään puolet kohtuullisista kustannuksista. Vakiomalliseen välineeseen tehdyt vamman vaatimat välttämättömät, kohtuuhintaiset muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan määrärahojen puitteissa.

3.1.1 Korvaus auton hankintaan ja auton muutostyöt

Ensisijaisena yhteiskunnan avustuksena vammaisen henkilön auton hankintaan on tullin myöntämä autoveronpalautus. Vammaispalvelulain mukaista avustusta auton hankintaan voidaan myöntää tilanteessa, jossa liikkumisen tukeen oikeutettu vammaisen henkilö tarvitsee autoa päivittäin esimerkiksi työn, opiskelun tai perhe-elämän velvoitteiden hoitamiseksi. Avustuksen myöntämisellä tuetaan ensisijaisesti henkilön opiskelua tai työssäkäyntiä tai muusta elämän tilanteesta johtuvaa runsasta liikkumisen tarvetta. Auton hankintaan liittyvää tukea voidaan myöntää myös vammaisen lapsen perheelle, jos auto on tarpeen lapsen ja hänen tarvitsemiensa apuvälineiden kuljettamista varten ja liikkumisen tarve on runsasta.

Auton hankintakustannuksia korvattaessa arvioidaan auton hankinnan tai vaihtamisen tarvetta nimenomaan henkilön toimintakykyyn tai toimintakyvyn muutokseen perustuen. Korvauksena auton hankintaan myönnetään enintään puolet kohtuuhintaisen, yksilöllisen tarpeen mukaisen auton hankkimisesta aiheutuvista todellisista kustannuksista. Korvauksen saamisen edellytyksenä on hakijan vammaisuus, oikeus liikkumisen tukeen, säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve, säännöllinen liikkumisen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan ja sairauteen tai elämän tilanteeseen liittyvät perustelut oman auton tarpeesta

Autoon tehtävinä muutostöinä korvataan asiakkaan vamman kannalta välttämättömät, kohtuuhintaiset apuvälineet, lisälaitteet ja muutostyöt, jotka mahdollistavat vammaiselle henkilölle auton käytön. Vamman vaatimat välttämättömät, kohtuuhintaiset lisälaitteet, elleivät ne ole autossa vakiovarusteina, korvataan yksilöllisen harkinnan mukaisesti määrärahojen puitteissa. Apuvälineiden ja lisälaitteiden osalta tulee selvittää mahdollisuus siirtää entisen auton lisälaitteet uuteen autoon. Lisäasennustöistä tulee olla eritelty tarjous. Auton huoltokustannuksia, korjauksia ja talvi- tai kesärenkaita lisävarusteina ei korvata. Lisälaitteiden korjaus- ja huoltokustannusten korvaus arvioidaan määrärahan puitteissa tapauskohtaisesti. Auton varustetasosta tulee esittää tekninen erittely. Lisäasennustöistä tulee olla eritelty tarjous.

Autoavustusta hakemuksessa tulee olla liitteenä :

- lääkärinlausunto (korkeintaan vuosi sitten annettu)
- kirjallinen kustannusarvio ostettavaksi suunnitellusta autosta
- toiminta- tai fysioterapeutin lausunto lisälaitteiden tarpeesta
- kustannusarviot vamman tai sairauden johdosta välttämättömistä lisälaitteista ja arvio muutostöistä aiheutuvista kustannuksista
- autoliikkeen tai muun tahon tekemä arvio vanhan auton hyvityksestä
- ennakkoveropäätös autoveron palautuksesta
- päätökset muista auton hankintaan myönnettyistä avustuksista tai korvauksista
- muut perustelut autoavustuksen myöntämiselle

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihe 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

- rahoitussuunnitelma itselle maksettavaksi jäävästä osuudesta
- kopio ajokortista

Kohtuullisena auton hankintahintana avustuksen määrää laskettaessa huomioidaan korkeintaan 35 000 €, josta vähennetään mahdollinen vaihtoaudesta saatava hyvitys sekä asiakkaan sama autoveron palautus. Tästä jäännöksestä voidaan avustuksena myöntää puolet, mutta kuitenkin korkeintaan 5000 €. Avustus myönnetään käytössä olevien määrärahojen puitteissa

3.1.2 Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

Avustusta ei myönnetä kotitalouksissa yleisten kodinkoneiden (pyykinpesu- astianpesukone, mikroaaltouuni, matkapuhelin, tablettilaite, sekä muut kodinkoneet) hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin. Korvausta voidaan myöntää ensisijaisesti vammaiselle henkilölle, jos tavallista kodinkonetta merkittävästi arvokkaampi laite on hänen itsenäisen päivittäisistä toiminnoistaan suoriutumisen vuoksi välttämätön ja/tai vähentää merkittävästi muiden palvelujen, kuten henkilökohtaisen avun tai kotihoidon tarvetta. Tällöin avustusta myönnetään yleensä vakiomallisen laitteen hinnan ylittävä osuus.

Vammaisen vanhemman arjen suoriutumista lapsen kanssa mahdollistava apuväline siltä osin kun kustannukset aiheutuvat vanhemman vammasta voidaan huomioida.

Pääsääntöisesti tietokonetta on kotitalouden tavanomainen väline, eikä siihen myönnetä avustusta. Arvioitaessa avustuksen myöntämistä tietokoneeseen selvitetään hakijan yksilöllinen kokonaistilanne, vamman aiheuttama tietokoneen tarve sekä mahdollisuus hankkia tietokone muiden taloudellisten tukimuotojen, kuten Kelan vammaistuen, avulla. Vammaispalvelujen harkinnanvaraisessa taloudellisessa tuessa korvaus tietokoneen hankinnasta aiheutuviin kustannuksiin voidaan suorittaa pääsääntöisesti kerran.

Myönnettäessä avustusta vaikeavammaisen henkilön harrastusvälineisiin edellytetään, että kysymyksessä on ns. erityisväline (esim. jääkelkka), jonka tarve on vammasta johtuva. Avustus on korkeintaan puolet kohtuullisista hankintakustannuksista.

3.2 Muut palvelut ja tukitoimet

Vammaispalvelulaki 34 §

Laki ei määrittele, mitä muut vammaiselle henkilölle myönnyttävät palvelut ja tukitoimet ovat, mutta lain esitöissä on joitakin aikaisempaan myöntämiskäytäntöön perustuvia esimerkkejä.

Korvausta ylimääräisiin vaatetuskustannuksiin voidaan myöntää henkilölle, jolle aiheutuu vamman tai sairauden vuoksi kohtuuttomia, ylimääräisiä kustannuksia vaatteiden teettämisestä tai korjauttamisesta silloin, jos henkilö ei voi vammansa vuoksi käyttää perusmallistojen mukaisia valmisvaatteita tai ne kuluvat paljon normaalia nopeammin vammasta johtuvast asyystä..

Korvausta ylimääräisiin erityisravintokustannuksiin voidaan myöntää vammaiselle henkilölle, jolle erityisravintokustannukset ovat *kohtuuttoman suuret* esim. jatkuvan kliinisten ravintovalmisteiden käytön vuoksi eikä hän voi saada niihin korvausta muuta kautta. Tavalliset erityisruokavaliot (esim. laktoositon, gluteniton jne) eivät oikeuta korvauksiin.

Harkittaessa myönnettävää vammaispalvelulain mukaista korvausta määritellään, kuinka paljon ylimääräistä vammasta aiheutuvaa kustannusta on syntynyt. Ylimääräistä kustannusta arvioitaessa voidaan vertailukohtana käyttää toimeentulotuen laskennassa hyväksyttäviä elintarvike- tai vaatetuskustannuksia. Vammaispalvelulain mukainen korvaus sovitetaan yhteen muiden samalla perusteella myönnettyjen avustusten kanssa. Tällaisia avustuksia ovat mm. sairausvakuutuslain mukaiset korvaukset ja Kelan myöntämät etuudet, jossa on myöntämisperusteena vamman tai sairauden aiheuttaman haitan ja avuntarpeen lisäksi siitä johtuvat erityiskustannukset

Muina palveluina voidaan myöntää myös kommunikaatio-ohjausta, autismikuntoutusohjausta sekä perhevalmennusta, silloin kun ne eivät täytä valmennukselle asetteuja vaatimuksia, mutta ovat vammaisen henkilön ja hänen läheistensä ja toimintaympäristönsä tukemisessa välttämättömiä.

4 ERITYISHUOLTO

4.1.1 Erityishuoltoon oikeutettu ja erityishuollon sisältö

Erityishuoltoa annetaan henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt *synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluja.*

Myös erityishuollon piiriin kuuluvalla henkilölle järjestetään hänen vammaisuutensa aiheuttaman toimintarajoitteen edellyttämiä sosiaalipalveluja ensisijaisesti sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain perusteella sekä terveystalveluja terveydenhuoltolain perusteella.

Erityishuoltolaki sisältää edelleen säännökset itsemääräämisoikeuden vahvistamista (42 §), erityishuollossa tapahtuvaa rajoittamistoimenpiteiden käyttöä (42 f -q §) ja tahdosta riippumattoman erityishuollon järjestämistä koskien (32-33 §; 37-39 §). Erityishuollon tarkoituksena on tukea laissa tarkoitettun henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä turvata hänen yksilöllisen tarpeensa ja etunsa mukainen, riittävä ja laadultaan hyvä vammaispalvelulain 16 §:ssä tarkoitettu vaativa moniammatillinen tuki.

Erityishuoltoon kuuluu:

- vammaispalvelulain 16 §:ssä tarkoitettu vaativa moniammatillinen tuki, jota toteutetaan vaativan moniammatillisen tuen yksikössä osana sosiaalihuoltolain 21 c §:ssä tarkoitettua ympärivuorokautista palveluasumista tai 22 §:ssä tarkoitettuja laitospalveluja taikka terveydenhuoltolain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettua kehitysvammapsykiatrian osastolla annettavaa erikoissairaanhoidtoa;

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

- vaativan moniammatillisen tuen yksikössä suoritettavat tahdosta riippumattoman erityishuollon edellyttämät lääketieteelliset, psykologiset ja sosiaaliset tutkimukset;
- vammaispalvelulain 16 §:ssä tarkoitettuun vaativaan moniammatilliseen tukeen liittyvä sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:ssä tarkoitettu työtoiminta ja vammaispalvelulain 25 §:ssä tarkoitettu päivätoiminta sekä vammaispalvelulain 27 §:ssä tarkoitettu työtoiminta.

Erytyishuoltolain mukaisia rajoitustoimenpiteitä voidaan siis käyttää vain em. palveluissa, kun asiakkaalle on tehty päätös erityishuollon antamisesta.

Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen laitospalvelun asiakkaalla tulee aina olla voimassa oleva erityishuollon päätös.

4.1.2 Päätöksiä tekevä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä (PÄTEVÄ)

Erytyishuoltolaki 31

Erytyishuollon antamiseen liittyvää päätöksentekoa varten hyvinvointialueella on oltava päätöksiä tekevä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä, jonka jäsenenä on vähintään kolme hyvinvointialueen viranhaltijaa siten, että asiantuntijaryhmässä on edustettuna lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemus. Erytyishuollon antamista koskeva hakemus tulee tehdä päätöksiä tekeväälle vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmälle.

Laissa ei ole määritelty, kuka hakemuksen erityishuollon antamisesta voi tehdä ja hallintolain mukaan tämä tarkoittaisi, että hakemukseen oikeutettuja ovat asiakas itse, hänen laillinen edustajansa ja taloudellinen edunvalvojanasa. Asiakkaan välttämättömän huollon turvaamiseksi katsotaan olevan perusteltua, että hakemuksen voi tehdä asiakkaan oma työntekijä (lailliset sosiaalityöntekijä).

Päätöksiä tekevä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä päättää erityishuollon antamisesta ja lopettamisesta sekä tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon määräämisestä ja sen lopettamisesta. Päätös erityishuollon antamisesta ja päättämisestä on kirjallinen hallintopäätös, josta muutoksenhaku hallinto-oikeuteen (KvL 81 b §)

Etelä-Savon hyvinvointialueen asiantuntijaryhmän puheenjohtajana toimii vammaispalvelujohtaja ja jäsenenä Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen johtava sosiaalityöntekijä, johtava psykologi ja kuntoutuslääkäri. Päätöksiä tekevässä ryhmässä ovat näiden varahenkilöt tilanteissa, joissa ryhmän jäsenet ovat toimineet tutkimuksen tekijöinä.

Päätöksenteko erityishuollon antamisesta

1. Laaditaan palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma

2. Tehdään päätös vammaispalvelulain mukaisesta vaativasta moniammatillisesta tuesta ja tarvittaessa asumisen tuesta, päivä- tai työtoiminnasta

3. Tehdään hakemus erityishuollon antamisesta, jos asiakkaan vaativa moniammatillinen tuki on järjestettävä vaativan moniammatillisen tuen yksikössä tai asiakkaaseen on välttämätöntä kohdistaa rajoitustoimenpiteitä

4. Päätöksiä tekevä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä tekee päätöksen erityishuollon antamisesta

5. Palvelu toteutetaan vaativan moniammatillisen tuen yksikössä

4.1.3 Tahdosta riippumaton erityishuolto

(Lkehitysvammaisten erityishuollosta § 32 ja 33)

Henkilö voidaan määrätä vaativan moniammatillisen tuen yksikköön tahdostaan riippumatta, jos:

1. Hän ei kykene tekemään hoitoaan ja huolenpitoaan koskevia ratkaisuja eikä ymmärtämään käyttäytymisensä seurauksia;
2. Hän todennäköisesti vakavasti vaarantaa terveyttään tai turvallisuuttaan taikka muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta; ja
3. Hänen hoitoaan ja huolenpitoaan ei voida järjestää muulla tavoin.

Henkilön määräämisestä vaativan moniammatillisen tuen yksikköön tahdostaan riippumatta on tehtävä päätöksiä tekevä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmälle kirjallinen hakemus. Hakemuksen on oikeutettu tekemään henkilön laillinen edustaja taikka hänen omaisensa tai muu läheisensä. Jos hakemuksen tekemiseen oikeutettuja ei ole tai he eivät suostu tekemään hakemusta, voi hakemuksen tehdä sen hyvinvointialueen hallintosäännössä tehtävään määrätty viranhaltija, jonka alueella henkilö oleskelee tai rangaistuslaitoksessa olevan osalta laitoksen johtaja. Etelä-Savon hyvinvointialueen delegointipäätöksen mukaan hakemuksen voi tehdä johtava sosiaalityöntekijä.

Jos päätöksiä tekevä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä hakemuksen ja muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusten ja selvitysten johdosta katsoo olevan ilmeistä, että edellytykset henkilön määräämiselle vaativan moniammatillisen tuen yksikköön tahdostaan riippumatta ovat olemassa, asiantuntijaryhmän on määrättävä henkilö toimitettavaksi tutkimukseen vaativan moniammatillisen tuen yksikköön. Tutkimukseen määräämisestä on tehtävä kirjallinen

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

päätös kiireellisissä tilanteissa viivytyksettä ja muulloin viimeistään seitsemän päivän kuluessa hakemuksen saapumisesta.

Henkilöä voidaan pitää tutkittavana enintään 14 päivää tutkimukseen määräämistä koskevan päätöksen tekemisestä. Tutkittavana pitäminen on lopetettava heti, jos tutkimusaikana ilmenee, ettei henkilön määräämiseen vaativan moniammatillisen tuen yksikköön tahdostaan riippumatta ole edellytyksiä Tutkimuksesta on laadittava tutkimuksen suorittaneiden lääkärin, psykologin ja sosiaalityöntekijän allekirjoittama tutkimuslausunto, jonka on sisällettävä perusteltu kannanotto siitä, ovatko edellytykset henkilön määräämiselle vaativan moniammatillisen tuen yksikköön tahdostaan riippumatta olemassa.

Kun tutkimus on suoritettu, päätöksiä tekevä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä päättää, määrätäänkö henkilö vaativan moniammatillisen tuen yksikköön tahdostaan riippumatta. Päätös on tehtävä kirjallisesti viimeistään 14 päivän kuluessa tutkimukseen määräämistä koskevan päätöksen tekemisestä. Päätös on välittömästi, kuitenkin viimeistään 14 päivän kuluessa sen tekemisestä, alistettava hallinto-oikeuden vahvistettavaksi. Hallinto-oikeuden tulee käsitellä asia kiireellisenä.

Henkilöä voidaan pitää vaativan moniammatillisen tuen yksikössä tahdosta riippumatta päätöksen nojalla enintään puolen vuoden ajan. Jos ennen tämän määräajan päättymistä näyttää ilmeiseltä, että edellytykset henkilön määräämiselle vaativan moniammatillisen tuen yksikköön tahdostaan riippumatta ovat edelleen olemassa, henkilölle on tehtävä ilman erillistä tutkimukseen määräämistä koskevaa päätöstä uusi tutkimus ja hänestä on annettava uusi tutkimuslausunto. Tahdosta riippumattoman erityishuollon jatkamisesta vaativan moniammatillisen tuen yksikössä enintään puolen vuoden ajan on päätettävä kirjallisella päätöksellä ennen kuin puoli vuotta on kulunut tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon määräämisestä. Päätös alistetaan hallinto-oikeudelle. Tämän jälkeen tahdosta riippumattoman erityishuollon jatkamisen edellytykset on selvitettävä vastaavalla tavalla vähintään puolen vuoden välein.

Myös THL voi päätöksellään määrätä henkilön tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon mielenterveyslain nojalla silloin, kun edellytykset tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon täyttyvät ja mielentilatutkimuksen nojall asiakas jätetään rikokseen tuomitsematta

Jos toimintayksikköön tahdostaan riippumatta määrättyä henkilöä tutkittaessa tai hänen hoitoaan ja huolenpitoaan järjestettäessä käy ilmi, että edellytykset määrätä henkilö erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta puuttuvat, päätöksiä tekevän vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmän tai Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen on vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmän esityksestä heti tehtävä päätös tahdosta riippumattoman erityishuollon lopettamisesta. Vaativan moniammatillisen tuen yksikköön tahdosta riippumatta määrättyllä henkilöllä ja hänen laillisella edustajallaan on oikeus saada tahdosta riippumattoman erityishuollon jatkamisen edellytykset päätöksiä tekevän vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmän arvioitavaksi erityishuollon kestäessä myös ennen puolen vuoden enimmäisajan täyttymistä. Jos aiemmin tehdystä arvioinnista on kulunut alle kuukausi ja on ilmeistä, että muutosta henkilön

tilassa ei ole tapahtunut, voidaan arvio jättää tekemättä. Arvion tekemättä jättämisen peruste on kirjattava asiakasasiakirjoihin.

5 PALVELUN HANKINTAAN LIITTYVIÄ PERIAATTEITA

Ulkopuoliselta (yksityiseltä) palveluntuottajalta vammaisten palveluja hankitaan vain siinä tapauksessa, ettei asiakkaan palvelupäätöksen mukaista asiakkaan palvelutarpeeseen vastaavaa palvelua voida järjestää Etelä-Savon hyvinvointialueen omana toimintana. Viranhaltijan vastuulla on aina selvittää ensin oman toiminnan mahdollisuudet ennen ostopalvelujen käyttöä.

Kaikkia kynnyksarvon ylittäviä julkisia hankintoja koskee laki julkisista hankinnoista, jonka pääsääntönä on kaikkien julkisten hankintojen kilpailuttaminen. Jos tehdään suoramarkkinointia, on siitä tehtävä hankintapäätös, jossa perustellaan suoramarkkinointia hankintalaissa esitetyillä perusteilla. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen kynnyksarvo on 400 000 €, yleensä palvelun arvo lasketaan 48 kk; n ajalta samassa palvelussa (ei siis asiakaskohtaisesti).

Etelä-Savon hyvinvointialueella on kilpailutetut puitesopimukset pääasiallisista ostopalveluista. Yksittäisen asiakkaan palvelu tilataan puitesopimuskumppanilta ensisijaisuusjärjestyksessä. Ensisijaisuusjärjestys on yleensä hintajärjestys. Kumppanin valintaan vaikuttaa myös käytössä oleva palvelukapasiteetti ja asiakkaan palvelutarve.

Yksittäisen asiakkaan palvelua hankittaessa ostopalveluna on aina tarkastettava, että ko. palveluntuottaja on Etelä-Savon hyvinvointialueen sopimuskumppani ja taustalla on tehty hankintapäätös. Esim. hankinta puitesopimuskumppanilta yksittäiselle asiakkaalle on tilaus, ei hankinta.

Palvelujen hankinnoista on ohjeet Etelä-Savon hyvinvointialueen hankintaohjeessa, joka löytyy Intrasta.